

POSljedICE NOVOG REGULATORNOG OKVIRA NADZORA PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA

Ana-Marija, Ivčević

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:388891>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-24**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

**POSLEDICE NOVOG REGULATORNOG
OKVIRA NADZORA PRANJA NOVCA I
FINANCIRANJA TERORIZMA**

Mentor:

Izv.prof.dr.sc Roberto Ercegovic

Student:

Ana-Marija Ivčević

Split, rujan, 2019.

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	1
2. REGULATORNI OKVIR NADZORA PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA.....	2
2.1. Pranje novca i financiranje terorizma.....	2
2.3. Organizacija Ujedinjenih naroda	3
2.4. Regulatorni okvir Europske Unije	5
2.5. Sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma	8
2.6. Zakonski okvir	9
2.7. Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj.....	10
2.8. Mjere radi sprječavanja i otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma	11
2.9. Međunarodne mjere ograničavanja	13
2.10. Međunarodna suradnja	14
3. INSTITUCIONALNE ORGANIZACIJE SPRJEČAVANJA PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA.....	16
3.1. Financial Action Task Force	16
3.2. Europski ured za borbu protiv prijevара	17
3.3. MONEYVAL.....	18
3.4. Europski sustav financijskog nadzora.....	19
3.4.2. Europsko nadzorno tijelo za osiguranje i strukovno mirovinsko osiguranje	20
3.4.3. Europsko nadzorno tijelo za vrijednosne papire i tržišta kapitala	22
3.5. Organizacija Financial Intelligence Unit (FIU).....	23
3.6. Egmont Grupa.....	24
3.7. Hrvatski ured za sprječavanje pranja novca	25
3.8. Uloga Hrvatske Narodne Banke	26

3.9. Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga	28
4. CILJEVI REGULACIJE I POSLJEDICE NADZORA	29
4.1. Nove regulacije iz 2018. Godine.....	29
4.1.1. Jačanje uloge Europskog nadzornog tijela za bankarstvo.....	30
4.1.2. Potpuno iskorištavanje postojećih nadzornih instrumenata	30
4.1.3. Sljedeći koraci	31
4.1.4. Kontekst	31
4.2 Sustav za borbu protiv financiranja terorizma.....	32
4.3 Usklađivanje domaćeg zakonodavstva s međunarodnim standardima	33
4.4 Procjena rizika od pranja novca i financiranja terorizma u republici hrvatskoj..	34
4.5. Akcijski plan za smanjenje identificiranih rizika od pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj.....	34
5. POLOŽAJ OFF SHORE ZONA NAKON IMPLEMENTACIJE REGULATORNIH MJERA NPN I FT	36
5.1. Off shore financijski centri	36
5.2. Uloga off shore financijskih centara u pranju novca.....	38
5.3. Posljedice poslovanja u off shore financijskim centrima	39
5.4. Utjecaj novih regulatornih mjera na offshore bankarske zone.....	41
6. UČINCI REGULATORNIH MJERA NA RAZINI GLOBALNOG BANKOVNOG SUSTAVA.....	42
6.1. Uloga bankarskog sektora u pranju novca i financiranju terorizma	42
6.2. Primjena normativnih akata za sprječavanje financiranja terorizma i pranja novca.....	43
6.3. Utjecaj na organizaciju u bankarskom sustavu pojedinačne banke	45
7. ZAKLJUČAK.....	46
LITERATURA:.....	47
POPIS TABLICA:	50

SAŽETAK	51
SUMMARY	52

1. UVOD

Tema i predmet istraživanja ovog rada je posljedica novog regulativnog okvira nadzora pranja novca i financiranja terorizma. U radu će se prikazati regulatorne mjere, najznačajniji akti i institucije specijalizirane za sprječavanje pranja novca. Isto tako utjecaj novih regulatornih mjera na off shore bankarske zone i na globalni bankarski sustav.

Cilj ovog rada je prikazati kako regulatorne mjere za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma utječu na restrukturiranje globalne mape bankarskih središta, na stabilnost bankarskih sustava i političku prevlast.

Metode rada korištene pri izradi ovog rada su: deduktivna, induktivna, deskripcije, analize, klasifikacije i komparacija, istraživanja za stolom za prikupljanje sekundarnih podataka.

Rad se sastoji od nekoliko dijelova. U prvom dijelu govorit će se općenito o pranju novca i financiranju terorizma te će biti naveden regulatorni okvir nadzora pranja novca i financiranja terorizma. Drugi dio rada odnosi se isključivo na institucionalne organizacije koje se bave sprječavanjem pranja novca i financiranja terorizma, kako u svijetu tako i u Hrvatskoj. Zatim će se spomenuti najvažniji ciljevi regulacija pranja novca i financiranja terorizma te koje posljedice nadzora one donose. Nadalje će se objasniti što su to off shore zone te kakav je njihov položaj nakon implementacije regulatornih mjera nadzora pranja novca i financiranja terorizma. Na samom kraju će se prikazati kakve učinke imaju regulatorne mjere sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma na globalni bankarski sustav.

2. REGULATORNI OKVIR NADZORA PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA

2.1. Pranje novca i financiranje terorizma

Pranje novca je prikrivanje nezakonito stečenog prihoda na način da se prikaže kao zakonita zarada. Terorizam je uporaba nasilja radi ostvarenja političkih ciljeva, često financiran i iz legalnih prihoda. Pranje novca može biti rezultat raznih kriminalnih aktivnosti, a u skladu s time i nelojalna konkurencija za gospodarstvo, dok je financiranje terorizma glavni izvor sredstava za neprihvatljivo, prisilno postizanje određenih ciljeva i interesa na štetu drugih.

Pojam "pranje novca" podrazumijeva niz aktivnosti u bankovnom, novčarskom ili drugom gospodarskom poslovanju s ciljem prikrivanja pravoga izvora novca, odnosno imovine ili prava priskrbljenih novcem koji je stečen na nezakonit način. Važno obilježje pojave pranja novca jest to da njemu uvijek prethodi neka nezakonita radnja. Općenito, pod pojmom pranja novca podrazumijeva se svaki postupak usmjeren na prikrivanje nezakonito stečenog prihoda na način da se prikaže kao da se radi o zakonitoj zaradi.¹

Pranje novca je izuzetna prijetnja integritetu financijskih ustanova, koja dovodi u nepovoljan položaj gospodarske subjekte koji legalno posluju. Perači novca općenito ne nastoje ostvariti najvišu stopu dobiti na novac koji operu, već im je važnije mjesto ili investicija koje će im omogućiti najlakše i najbrže recikliranje novca. Tako novac može putovati iz zemlje s dobrom ekonomskom politikom u kojoj se ostvaruju više stope dobiti u zemlje s lošijom politikom i nižim prinosima od uložениh sredstava.

Prema tek grubim procjenama koje postoje, vjeruje se da se u svijetu godišnje opere između 300 i 500 milijardi US\$. Procjenjuje se da neto financijska dobit onih koji se time bave predstavlja dva posto globalnog BDP-a, time da je vrijednost opranog novca vjerojatno znatno veća. Nova informatička tehnologija, fleksibilnost i prilagodljivost u djelovanju, stručna pomoć i ogromna financijska sredstva koja su na raspolaganju znatno olakšavaju proces pranja novca i njegov prijenos preko granica.²

Pojam terorizma, u najširem smislu, obuhvaća svaku uporabu nasilja radi ostvarenja političkih ciljeva. Rizik od financiranja terorizma jest opasnost da će financijski sustav biti zlorabljen za

¹ Izvor Hrvatska Narodna Banka, Internet (2015.) dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/supervizija/sprecavanje-pranja-novca-i-financiranja-terorizma> [04.08.2019]

² Bejaković, P.(1997.), Pranje novca, Financijska praksa, vol. 21, str. 461.-466.

financiranje terorizma, odnosno da će neki pravni odnos, transakcija ili proizvod biti posredno ili neposredno uporabljeni za financiranje terorizma.³

2.2. Regulatorni okvir

Od jedne međunarodne zajednice poput Ujedinjenih naroda, preko Europske unije kao zajednice europskih zemalja pa sve do razine jedne države poput Republike Hrvatske, cijeli svijet je prepoznao probleme čije uzroke pronalazimo u organiziranom kriminalu, a koji posredno rezultiraju novim kriminalnim aktivnostima poput pranja novca. Radi toga su, kao direktan rezultat prepoznavanja raširenosti i specifičnosti problema pranja novca i financiranja terorizma i organiziranog na globalnoj razini, donesene brojne konvencije, direktive, preporuke i zakoni koji za cilj imaju onemogućiti kriminalce i teroriste da se nesmetano financiraju.⁴

Učinkovit okvir za borbu protiv pranja novca važan je čimbenik u domaćem i međunarodnom pogledu za sve države, jer bi njegov nedostatak ili nepostojanje definiranih mehanizama i sustava za borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma počiniteljima dao mogućnost za pranje njihovih nezakonito stečenih sredstava.

2.3. Organizacija Ujedinjenih naroda

Organizacija Ujedinjenih naroda (OUN) je započela borbu protiv pranja novca donošenjem konvencija, a borbu protiv terorizma usmjerava rezolucijama svog Vijeća sigurnosti te takve dokumente o preuzimaju u svoj pravni sustav postupno sve zemlje svijeta.⁵

U razdoblju između 1970. i 1999., Ujedinjeni narodi donose znatan broj konvencija i protokola glede problema terorizma, čime međunarodno-pravni okvir za borbu protiv terorizma čini 12

³ Izvor Hrvatska Narodna Banka, Internet (2015.) dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/supervizija/sprecavanje-pranja-novca-i-financiranja-terorizma> [04.08.2019]

⁴ Tomić, A. (2016.) završni rad „Pranje novca – analize slučajeva iz europske unije s posebnim osvrtom na republiku hrvatsku“, str. 10-11, Internet, dostupno na: https://www.academia.edu/26533057/Pranje_novca_-_analize_sluc%48dajeva_iz_Europske_unije_s_osebim_osvrtom_na_Republiku_Hrvatsku [06.08.2019]

⁵ Izvor Hrvatska Narodna Banka, Internet, (2019)., dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/supervizija/sprecavanje-pranja-novca-i-financiranja-terorizma> [04.08.2019]

UN-ovih Konvencija i Protokola, koje je Republika Hrvatska zaključno s travnjem 2005. godine i ratificirala.⁶

Konvencija Ujedinjenih naroda protiv nezakonitog prometa opojnih droga i psihotropnih supstanci tzv. (*Bečka konvencija*), donesena je u Beču 20.10.1988. Razmatra se problem i određuju načini borbe protiv narkotika oduzimanjem profita stečenih od nezakonite proizvodnje i prometa narkoticima, te promovira međunarodna suradnja država članica. Bečka je konvencija važna zato što je to prvi dokument kojim se kažnjava pranje novca.⁷

Prije nego što je donesena Bečka konvencija nekoliko međunarodnih sporazuma je pokušalo regulirati uočeni problem. Prvi međunarodni sporazum odnosi se na Međunarodnu konvenciju o opijumu iz 1912. i Konvenciju o ograničenju proizvodnje i distribucije opojnih droga iz 1931.⁸

Nova Konvencija iz 1988. godine usmjerena je na borbu protiv organiziranog kriminala kroz međunarodnu suradnju i određene metode suzbijanja kriminalnih grupacija uključujući i "smrzavanje" njihovih financiranja. Daju se upute državama što se sve smatra nedozvoljenim u pogledu psihoaktivnih tvari i određuje se potreba za kriminaliziranjem tih postupanja. Obraća se pozornost na mogućnost i putove nezakonite trgovine i ističe nužnost suradnje države u borbi protiv tog globalnog problema.⁹

Bečka Konvencija predstavlja iskorak u međunarodnom suzbijanju prometa opojnim drogama, te predstavlja prvi sporazum kojem je cilj poduzimanje preventivnih i represivnih mjera protiv pranja novca.¹⁰ Ovo je bila prva konvencija s definicijom pranja novca, međutim ograničena samo na kaznena djela povezana s trgovanjem drogom. Usprkos tomu, radilo se o značajnom iskoraku u međunarodnoj borbi protiv pranja novca.¹¹

⁶ Glavina, M. i Šimić Banović, R. (2017) „Terorizam: Kontekst, financiranje i ekonomske posljedice“, *Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja*, vol. 51, no.102, str 41-65. Internet, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/284165> [10.08.2019]

⁷ Cindori, S. (2007) „Sustav sprječavanja pranja novca. Financijska teorija i praksa“, Vol. 31, No.1, str. 55-72, Internet, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/18861> [06.08.2019]

⁸ Iljkić, D. (2015) „Pranje novca u domaćem i stranom zakonodavstvu“, *Financije i pravo*, Vol. 3., No 1., str 37-58, Internet, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/230039> [10.08.2019]

⁹ Milivojević, L. (2009) „Suzbijanja trgovine opojnim drogama“, *Polica i Sigurnost*, Zagreb, Vol. 18, No. 1., str. 49-64, Internet, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/117882> [19.08.2019]

¹⁰ Iljkić, D. (2015) op.cit.

¹¹ Pedić, Ž. (2010) „Nefinancijski sektor i samostalne profesije u kontekstu sprečavanja pranja novca“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci*, Vol. 31, No. 1, str. 617-642, Internet, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/81734> [06.08.2019]

Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala (tzv. Konvencija iz Palerma) donesena je 2000. godine u Palermu, ratificirana od strane Republike Hrvatske 2003. godine, a glavna značajka joj je proširenje predikatnog djela trgovine drogom na mnoštvo drugih kaznenih djela. Također, ova konvencija kriminalizira udruživanje za počinjenje takvih kaznenih djela te po prvi put objašnjava mjesto i značaj financijsko-obavještajne jedinice.

Konvencija o suzbijanju financiranja terorizma iz 2000. godine donesena je zbog porasta terorističkih akcija diljem svijeta, a potpisana je od strane 132 države, čime se kriminalizira terorizam kao i bilo koji način njegova financiranja. Svrha ove konvencije je održavanje međunarodnog mira i sigurnosti, promicanje odnosa te međunarodna suradnja .

Konvencija protiv korupcije donesena je 2005. godine u meksičkom gradu Meridi. Svrhe ove konvencije su poticanje na promicanje i jačanje mjera za učinkovitije i djelotvornije sprječavanje i borbu protiv korupcije; promicanje, olakšavanje i podupiranje međunarodne suradnje i tehničke pomoći u sprječavanju i borbi protiv korupcije, uključujući i u pogledu povrata imovine te promicanje čestitosti, odgovornosti i pravilnog upravljanja javnim poslovima i državnom imovinom.¹²

2.4. Regulatorni okvir Europske Unije

Direktiva Vijeća br. 91/308/EEC o prevenciji korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca, donesena je 1991. godine i definirala je pojam kreditnih i financijskih institucija i pojam pranja novca. Često se naziva i prva direktiva jer je svojim odredbama postavila visoke standarde i podigla ljestvicu u sustavu zaštite financijskog i nefinancijskog sektora od štetnih posljedica koje mogu prouzročiti nezakonita sredstva.

Dva primarna cilja Prve direktive: zahtjev državama članicama da u svoje zakonodavstvo do 1. siječnja 1993. uvedu zabranu pranja novca te pojačana suradnja između država članica u istragama i kaznenom progonu vezano za pranje novca.¹³

Ova je Direktiva bila vezana uz financijski sektor te je imala samo ograničen opseg primjene jer se isključivo koncentrirala na pranje novca proisteklo iz specifičnih kriminalnih aktivnosti (trgovanje drogom). Usprkos tomu, države članice bile su ovom Direktivom potaknute na

¹² Tomić, A. (2016) op.cit.

¹³ Iljkić, D. (2015) op.cit.

proširenje zahtjeva i na druge sektore pa je već tada DNFBP¹⁴ sektor označen kao „zvanja i određene vrste poslova posebno pogodne za pranje novca“. Međutim, ovom Direktivom, DNFBP sektor spomenut je samo općenito bez navođenja konkretnih zvanja i poslova te je ostao izvan njenog stvarnog doseg. ¹⁵

Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća 2001/97/EC o dopuni Direktive br. 91/308/EC, Druga direktiva, usvojena je 2001. godine.

Druga direktiva proširila je obuhvat i primjenu na više kažnjivih radnji (ne samo trgovanje drogom) te po prvi put i na DNFBP sektor. Time su pripadnici ovoga sektora postali subjekt primjene pravila za sprječavanje pranja novca.

Razlog za aktivnije uključivanje ovih profesija jest iskustvo na međunarodnom nivou koje je pokazalo povećanu zlouporabu ovih zanimanja za davanje savjeta i pomoć pri pranju novca. Međutim za ove profesije predviđeni su izuzetci od primjene Direktive¹⁶. Stoga se može reći da je Druga direktiva nešto detaljnije razradila obveze pojedinih profesija, ali su se njene odredbe u slučaju odvjetnika i javnih bilježnika primjenjivale samo u slučaju kada strankama pomažu u planiranju ili izvršenju transakcija ili nastupaju u ime i za račun stranke u financijskim transakcijama ili transakcijama vezanim uz promet nekretninama.

Uskoro je postalo vidljivo da je opseg prvih dviju direktiva nedovoljan za prevenciju korištenja financijskog sustava u svrhu financiranja terorizma.

Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća o sprječavanju korištenja financijskog sustava za pranje novca i financiranje terorizma, 2005/60/EC, Treća direktiva, usvojena je 26. listopada 2005 godine., a stupila je na snagu 15. prosinca 2005 godine.

Treća direktiva usmjerena je na prevenciju uporabe financijskog sustava za svrhu pranja novca i financiranja terorizma i nadilazi Direktivu 91/308/EEC. Odnosi se na financijske institucije kao i na pravne i fizičke osobe u financijskom sektoru, kao i subjekte (kada su napravite uplate u gotovini koje prelaze 15 000 eura). Nacionalni financijski uredi su stavljeni na raspolaganje da se bave izvješćima o sumnjivim transakcijama.¹⁷

¹⁴ Nefinancijski sektor i samostalne profesije

¹⁵ Pedić, Ž. (2001) op.cit.

¹⁶ Druga direktiva donesena je uz izuzetke od primjene za javne bilježnike, samostalne pravne savjetnike, revizore, računovođe i porezne savjetnike u smislu informacije koju dobiju od klijenata tijekom utvrđivanja pravnog položaja stranke ili tijekom obrane ili predstavljanja stranke u sudskom postupku ili pravnom zastupanju, uključujući i davanje savjeta o podnošenju ili suzdržavanju od tužbe, kada je takva informacija pribavljena prije, tijekom ili poslije sudskog postupka.

¹⁷ Iljkić, D. (2015) op.cit.

Trećom se direktivom osnažuju postojeće mjere sprječavanja pranja novca, a značaj terorizma podignut je na višu razinu. Sukladno Okvirnoj odluci 2001/500/JHA koja propisuje definiciju terorizama, proširuje se i lista predikatnih djela, a vrlo se detaljno obrađuje i problematika dubinske analize stranke i pitanje utvrđivanja stvarnog vlasnika kao krucijalnog. Zbog izmjena i proširenja Preporuka FATF ukazala se potreba za usklađenjem Treće direktive s potvrđenim međunarodnim standardima, čime se nova metodologija rada prenosi u okvire EU. Treća direktiva je prvenstveno preventivnog karaktera, a sadrži izmijenjene, nadograđene i detaljno razrađene odredbe Prve i Druge direktive. Sadržajem predstavlja širi i kompleksniji sustav sprječavanja pranja novca u europskoj uniji, koji u skladu s Preporukama FATF-a, predstavljene standarde još više osnažuje. Stupanjem na snagu Treće direktive prestaju važiti Prva, i Druga direktiva. Sustav temeljen na stupnju rizika, za razliku od sustava temeljenog isključivo na pravilima, jedna je od temeljnih značajki Treće direktive.¹⁸

U pogledu aktivnosti Vijeća Europe u području sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma treba istaknuti nekoliko konvencija.

Konvencija 141. Vijeća Europe o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenoga kaznenim djelom (Strasbourg, 1990.) koja propisuje obvezu oduzimanja profita iz svih nezakonitih djelatnosti te međunarodnu suradnju u zapljeni i podjeli oduzetih sredstava.¹⁹

Cilj donošenja ove Konvencije bio je jačanje međunarodne suradnje u istražnim radnjama, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda proisteklih iz bilo kojeg oblika kriminaliteta, posebice, težih kaznenih djela i to osobito, trgovanja drogom, oružjem, terorističkih kaznenih djela, krijumčarenja djece i žena te drugih kaznenih djela koja generiraju velike profite.

Konvencija Vijeća Europe br. 198 o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenoga kaznenim djelom i o financiranju terorizma (Varšavska konvencija), donesena je 2005. godine. Ova je Konvencija predstavljala pravni okvir za daljnju nadogradnju zakonodavnog okvira za učinkovitu borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma.²⁰

Ovom konvencijom se:

¹⁸ Cindori, S. (2009) Improvement of the Croatian anti-money laundering system and its adjustment to the international standards, Doktorska disertacija, Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu

¹⁹ Cindori, S. (2007) op.cit.

²⁰ Pedić, Ž. (2001) op.cit.

- pobliže određuje financijsko-obavještajna jedinica (Financial Intelligence Unit – FIU), obveza osnivanja FIU i pristup informacijama koji je istovjetan zahtjevu iz Preporuke 26. FATF-a4 (Financial Action Task Force),
- propisuje mogućnost odgode obavljanja domaćih sumnjivih transakcija i međunarodna suradnja u vezi s odgodom,
- propisuje suradnju između FIU radi prikupljanja, analize ili istraživanja relevantnih informacija o bilo kojoj činjenici koja bi mogla upućivati na pranje novca ili financiranje terorizma, FIU mora surađivati bez obzira na svoj unutarnji status, odnosno model ustroja i
- propisuje da FIU može odbiti zahtjev za dostavom podataka ako bi tražena informacija mogla omesti kaznenu istragu koja se provodi u zemlji kojoj je zahtjev upućen, svako odbijanje mora biti primjereno obrazloženo.

Smjernice Vijeća EU o sprječavanju korištenja financijskog sustava radi pranja novca (1991/308/EEC, 2001/97/EC i 2005/60/EZ). Njima se propisuje identifikacija stranke, dubinska analiza, verifikacija i nadzor klijenta – stvarnih vlasnika, limiti korištenja gotovine, prepoznavanje povezanih, nelogičnih i sumnjivih transakcija, obveza izvješćivanja, zabrana objavljivanja informacija, maksimalna zaštita djelatnika financijskih institucija od odgovornosti zbog odavanja informacija, osposobljavanje osoblja i upravljanje rizicima, vođenje evidencije i statistike, nadzor i sankcije.

Uredba 1781/2006 propisuje obvezu da informacije o nalogodavatelju prate transfer novca radi sprječavanja, istraživanja i otkrivanja pranja novca te financiranja terorizma

Uredbom se propisuje obveza institucija koje provode transakciju da uz svaki elektronički prijenos novca moraju biti navedene potpune informacije o osobi koja je dala nalog, odnosno njezino ime, adresa i broj računa. Uredba propisuje obvezu verifikacije svih prikupljenih podataka o nalogodavatelju na temelju dokumenata, podataka ili informacija dostupnih iz pouzdanih i neovisnih izvora.²¹

2.5. Sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma

Sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma važna je zadaća svake jurisdikcije i obuhvaća sve mjere i radnje koje se mogu poduzimati da se nelegalno stečeni novac koristi na bilo koji način ili da se, bez obzira na izvor, sredstva upotrebljavaju u svrhe bilo kakvog oblika

²¹ Cindori, S. (2007) op.cit.

terorizma. Pranje novca i financiranje terorizma štetno je za gospodarstvo i društvo u cjelini. Sustav sprječavanja pranja novca u pojedinoj jurisdikciji treba biti sveobuhvatan, standardiziran i djelotvoran te povezan sa sudionicima takvog sustava u drugim zemljama i na globalnoj razini jer je pranje novca i financiranje terorizma upravo takvo – sveobuhvatno i globalno štetno.

Osobe i subjekti povezani s terorizmom, koji su pod nekim oblikom sankcija, navode se na sankcijskoj listi Organizacije Ujedinjenih Naroda (UN consolidated list), na listama osoba pod sankcijama Europske unije (Consolidated List of Person, Groups and Entities Subject to EU financial sanctions) te na listi Office of Foreign Assets Control (OFAC-a) agencije američke vlade koja je zadužena za planiranje i provođenje financijskih i trgovinskih sankcija, sa svrhom očuvanja nacionalne sigurnosti i ciljeva vanjske politike (OFAC Specially Designed Nationals List).

Sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj nije u nadležnosti samo jedne institucije, nego je to sustav u kojemu su zakonski definirane uloge sudionika i njihova međusobna interakcija i suradnja, a čini ga više tijela. Tijela prevencije jesu obveznici provođenja mjera i radnja propisanih zakonom, među kojima su banke, stambene štedionice, mjenjačnice, društva za osiguranje, brokeri, odvjetnici, javni bilježnici, porezni savjetnici i drugi te Ured za sprječavanje pranja novca kao središnja analitička služba. U nadzorna tijela ubrajaju se Financijski inspektorat, Porezna uprava, HNB, Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga, a tijela su kaznenog progona policija, državno odvjetništvo i sudstvo.

2.6. Zakonski okvir

Zakonski okvir čine zakoni, uredbe, pravilnici i odluke nadzornih tijela kojima se propisuju mjere, procedure i postupci koje treba poduzimati da bi se spriječilo pranje novca i financiranje terorizma te kaznili počinitelji. Zakonski okvir čine zakoni RH, uredbe EU-a, pravilnici Ministarstva financija i smjernice nadzornih tijela.

Pravni okvir sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj definiran je Zakonom o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (NN, br. 108/2017. i 39/2019.) i Kaznenim zakonom (NN, br. 125/2011., 144/2012., 56/2015., 61/2015. – ispravak, 101/2017. i 118/2018.). Najvažniji je upravo Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma i njegovi pravilnici u vezi sa strankama neznatnog rizika, gotovinskim i sumnjivim transakcijama te prepuštanje dubinske analize trećim osobama. U

Kaznenom zakonu članak 265. regulira definiciju pranja novca, a članci 97. – 103. definiciju financiranja terorizma i drugih kaznenih djela povezanih s njime.

Pravilnici Ministarstva financija Republike Hrvatske podrobnije propisuju provođenje određenih odredbi Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma. Svi obveznici koji rade s gotovinom dužni su poštivati Pravilnik o obavještanju Ureda za sprječavanje pranja novca o gotovinskoj transakciji u vrijednosti od 200.000,00 kuna i većoj. (NN, br. 1/2019.)

Pravilnik o obavještanju Ureda za sprječavanje pranja novca o sumnjivim transakcijama, sredstvima i osobama (NN, br. 1/2019.), temelj je prevencije glede sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, kojim se propisuju način i rokovi te dodatni podaci potrebni za prijavljivanje sumnjivih transakcija Uredu.²²

2.7. Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj

Prvi Zakon o sprječavanju pranja novca u Republici Hrvatskoj donesen je 1997. godine. Zakon ima preventivni karakter jer propisuje mjere i radnje u bankarskom, novčarskom i drugom poslovanju koje se poduzimaju radi otkrivanja i sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. Vrlo je važno napomenuti da se sadržaj svih članaka tog Zakona odnosi kako na sprječavanje pranja novca, tako i na sprječavanje financiranja terorizma, što u svakom pojedinom članku nije izrijeком navedeno, ali proizlazi iz odredaba članka 1, stavka 1. Zakona.

Iste je godine donesen i Pravilnik o načinu i rokovima obavješćivanja Ureda za sprječavanje pranja novca i načinu vođenja prikupljenih podataka.

U Republici Hrvatskoj je 2009. godine doneseno devet pravilnika za provođenje zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma. Jedan od takvih pravilnika je Pravilnik o određivanju uvjeta pod kojim obveznici svrstavaju stranke u stranke koje predstavljaju neznatan rizik za pranje novca ili financiranje terorizma (NN. 76/09).²³

²² Izvor Hrvatska Narodna Banka, Internet, (2019)., dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/supervizija/sprecavanje-pranja-novca-i-financiranja-terorizma> [04.08.2019]

²³ Jelčić, I. (2011) „Pranje novca, odvjetnici, odvjetnička tajna“, Hrvatska Pravna Revija., str. 96-97

Pored navedenog Zakona o sprječavanju pranja novca i pravilnika, na pojavu pranja novca apliciraju i sljedeći Zakoni:

1. Zakon o financijskom inspektoratu RH (NN. 85/08,55/11, 25/12);
2. Zakon o deviznom poslovanju (NN. 96/03, 140/05, 132/06, 150/08, 92/09, 153/09, 145/10, 76/13);
3. Zakon o kreditnim institucijama (NN. 117/08, 74/09, 153/09, 108/12, 54/13, 159/13);
4. Zakon o platnom prometu (NN. 133/09, 136/12);
5. Kazneni zakon (125/11, 144/12);
6. Zakon o kaznenom postupku (NN. 121/11, 140712, 56/13, 145/13, 152/14) i
7. Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela (NN. 151/03, 110/07, 45/11, 143/12).²⁴

2.8. Mjere radi sprječavanja i otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma

Obveznici primjene Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (dalje ZSPNFT) imaju niz zadataka radi sprječavanja pranja novca na koje ih Zakon obvezuje. Navedene obveze koje Zakon postavlja ispred njih nisu jednokratne već zahtijevaju čitav niz kontinuiranih radnji i aktivnosti

Općenito gledajući, mjere koje poduzimaju obveznici radi sprječavanja i otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma (sukladno ZSPNFT) obuhvaćaju:

1. procjenu rizika od zlouporabe za pranje novca i financiranja terorizma za pojedinu stranku, poslovni odnos, transakciju ili proizvod;
2. provođenje mjera dubinske analize stranke na način i pod uvjetima određenim ZSPNFT i propisima donesenim na temelju ZSPNFT;

²⁴ Iljkić, D. (2015) op.cit.

3. provođenje mjera za sprječavanje i otkrivanje pranja novca te financiranja terorizma u poslovnim jedinicama i društvima u kojima obveznik ima većinski udio ili većinsko pravo u odlučivanju, a koje poslovne jedinice i društva imaju sjedište u trećoj državi;
4. imenovanje ovlaštene osobe i njezina zamjenika za provedbu mjera te osiguranje uvjeta za njihov rad u skladu sa ZSPNFT i propisima donesenim na temelju tog Zakona
5. omogućavanje redovitog stručnog osposobljavanja i izobrazbe djelatnika obveznika, te osiguranje redovite interne revizije u izvršavanju zadaća i obveza u skladu sa ZSPNFT i propisima donesenim na temelju ZSPNFT
6. izradu i redovito dopunjavanje liste indikatora za prepoznavanje stranaka i sumnjivih transakcija za koje postoje razlozi za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma;
7. obavještanje i dostavljanje Uredu propisanih i traženih podataka, informacija i dokumentacije o transakcijama i osobama u skladu sa ZSPNFT i propisima donesenim na temelju tog Zakona;
8. osiguravanje čuvanja i zaštite podataka te vođenje propisanih evidencija u skladu sa ZSPNFT i propisima donesenim na temelju tog Zakona;
9. obvezu kreditnih i financijskih institucija da uspostave odgovarajući informacijski sustav s obzirom na svoju organizacijsku strukturu kako bi mogli brzo, pravodobno i u cijelosti dati Uredu podatke o tome održavaju li ili su održavali poslovni odnos s određenom fizičkom ili pravnom osobom i koja je priroda tog odnosa;
10. provođenje drugih zadaća i obveza u skladu sa ZSPNFT.

ZSPNFT-om je predviđeno da se dubinska analiza, koja je nabrojana kao druga mjera, radi za sve transakcije, gotovinske i bezgotovinske preko 105.000,00 kn, međutim kada je riječ o npr. profesionalnim djelatnostima fizičkih i pravnih osoba koje obavljaju računovodstvene usluge, usluge poreznog savjetovanja, revizorskog društva i samostalnog revizora ako one obavljaju samo poslove knjiženja, revizije i slične iz djelokruga njihovog poslovanja tada tu dubinsku analizu ne rade.²⁵

²⁵ Iljkić, D. (2015) op cit.

2.9. Međunarodne mjere ograničavanja

Međunarodne mjere ograničavanja jesu ograničenja odnosno obveze prema državama, međunarodnim organizacijama, fizičkim i pravnim osobama i drugim subjektima koji mogu biti obuhvaćeni međunarodnim mjerama ograničavanja utvrđenih pravnim aktima Ujedinjenih naroda, Europske unije, odnosno Europske zajednice i drugih međunarodnih organizacija koji obvezuju Republiku Hrvatsku. Isto tako to su i ograničenja odnosno obveze koje Republika Hrvatska uvodi na drugi način u skladu s međunarodnim pravom odnosno pravom Europske unije. Odnose se na osobe i druge subjekte pod nekim oblikom sankcija, zbog terorizma bilo koje vrste.

Uvode se na temelju Zakona o međunarodnim mjerama ograničavanja, a detaljnije su uređene odlukom. Zakonom o međunarodnim mjerama ograničavanja (NN, br. [139/2008.](#) i [41/2014.](#)) uređuje se postupak uvođenja, primjene i ukidanja međunarodnih mjera ograničavanja koje Republika Hrvatska uvodi, primjenjuje i ukida u skladu s pravnim aktima i odlukama prihvaćenima u okviru međunarodnih organizacija s ciljem uspostavljanja i/ili očuvanja međunarodnog mira i sigurnosti, poštivanja ljudskih prava i temeljnih sloboda, razvoja i jačanja demokracije i pravne države te drugih ciljeva usklađenih s međunarodnim pravom.

Mjere ograničavanja mogu biti prekid diplomatskih odnosa, potpuni ili djelomični prekid gospodarskih odnosa, potpuna ili djelomična ograničenja uvoza, izvoza, provoza, pružanja usluga te prometnih, poštanskih i drugih komunikacija, embargo na oružje, ograničenja ulaska u zemlju, ograničenja raspolaganja imovinom i druge mjere u skladu s međunarodnim pravom.

Međunarodne mjere ograničavanja detaljnije su uređene Odlukom o načinu provođenja međunarodnih mjera ograničavanja raspolaganja imovinom (NN, br. [78/2011.](#)). Ministarstvo vanjskih i europskih poslova vodi zbirku podataka prema Odluci o načinu vođenja zbirke podataka o međunarodnim mjerama ograničavanja, fizičkim i pravnim osobama i drugim subjektima na koje se mjere ograničavanja odnose (NN, br. [78/2011.](#)). Obveznicima su na raspolaganju Smjernice za primjenu mjera ograničavanja raspolaganja imovinom temeljem Zakona o međunarodnim mjerama ograničavanja i Smjernice Vijeća Europe za primjenu međunarodnih mjera ograničavanja u okviru Zajedničke vanjske i sigurnosne politike. Republika Hrvatska, kao punopravna članica Europske unije treba primjenjivati i Autonomne

mjere EU-a. Za pojedinu jurisdikciju ili entitet pod nekim oblikom sankcija doneseno je više odluka, stoga je vrlo korisna Interaktivna karta država pod sankcijskim režimima UN i EU.²⁶

2.10. Međunarodna suradnja

Pranje novca obično je proces koji se odvija na području dviju ili više država, a taj se podatak multiplicira ima li se u vidu da novac i predmeti potječu iz prethodnog kaznenog djela koje se kao izvor tog novca i predmeta nastoji prikriti. Razumljivo je stoga, poglavito uzme li se u obzir da se pranje novca obično obavlja u okviru dobro organiziranih grupa i prema pažljivo izrađenom planu, da će najbolje rezultate dati istovremene istrage u više zemalja. To je već davno uočeno i u međunarodnoj zajednici. Europska unija je Preporukom vijeća od 25.4.2002. također sugerirala istovremene istrage i dala konkretne prijedloge i naputke.

U Republici Hrvatskoj na snazi su sljedeći bitni međunarodni pravni izvori koji određuju prava i obveze u međunarodnoj kaznenopravnoj pomoći:

- Europska konvencija o uzajamnoj sudskoj pomoći u kaznenim stvarima od 20. travnja 1959. s dopunskim protokolom od 17. ožujka 1978.15;
- Konvencija UN protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta (Konvencija iz Palermo);
- Konvencija UN protiv nezakonitog prometa opojnim drogama i psihotropnim supstancijama (Bečka konvencija);
- Konvencija UN protiv korupcije i
- Konvencija o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenog kaznenim djelom.

Unutarnji pravni izvori jesu:

- Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima od 10. prosinca 2004., na snazi od 1. srpnja 2005. (ZOMPO);

²⁶ Izvor: Hrvatska Narodna Banka, Internet (2019) dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/supervizija/sprecavanje-pranja-novca-i-financiranja-terorizma> [04.08.2019]

- Kazneni zakon;
- Ustav RH;
- Zakon o kaznenom postupku i
- Zakon o sudovima.

U navedenim će izvorima sudovi tražiti odgovor na pitanja u pogledu međunarodne pravne pomoći od istrage do završetka kaznenog postupka, bez obzira na to o kojoj će se konkretnoj vrsti pomoći raditi.

Posebnu važnost u ostvarivanju jednog od najvažnijih ciljeva u borbi protiv pranja novca koje se odvija u međunarodnim okvirima ima Konvencija o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenog kaznenim djelom, koja je potvrđena Zakonom 19. rujna 1997. i objavljena u NN-MU 14/97.²⁷

²⁷ Katušić-Jergović, S. (2007) Pranje novca (pojam, karakteristike, pravna regulativa i praktični problemi), Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, Vol. 14, No 2, str. 619-642

3. INSTITUCIONALNE ORGANIZACIJE SPRJEČAVANJA PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA

Institucije koje se bave problemom pranja novca i financiranja terorizma predstavljaju temelje za regulatorni okvir država. Propisuju na koji način se trebaju ponašati svi dionici koji sudjeluju u ovom sustavu. Svojim utjecajem pridonose kontinuiranom unaprjeđivanju sustava protiv pranja novca i financiranja terorizma na globalnoj razini. Možemo reći da se bez adekvatnog institucionalnog okvira, ne bih ni razvio funkcionalan sustav sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma.

3.1. Financial Action Task Force

Financial Action Task Force (FATF) je međunarodno tijelo osnovano 1989. s ciljem postavljanja standarda i promicanja učinkovite implementacije zakonskih, regulatornih i operativnih mjera za borbu protiv pranja novca, financiranja terorizma i drugih srodnih prijetnji integritetu međunarodnog financijskog sustava.

FATF je objavio preporuke za borbu protiv sprječavanja pranja novca, financiranja terorizma te financiranja proliferacije oružja za masovno uništenje koje su priznate kao međunarodne norme. FATF također redovno objavljuje listu zemalja koje su u nedovoljnoj mjeri implementirale mjere za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma.²⁸

Utemeljeno na forumu zemalja G7 u Parizu. Svrha je ovog tijela razvoj i promocija politika (na nacionalnom i internacionalnom nivou) za borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma. FATF je tijelo koje donosi politike i procedure s ciljem generiranja potrebne političke volje za provođenje nacionalnih zakonodavnih i regulatornih reformi u ovim područjima. FATF nadzire napredak svojih zemalja članica u implementaciji potrebnih mjera, vrši reviziju tehnika pranja novca i financiranja terorizma te mjera za borbu protiv istih te promiče donošenje i implementaciju prikladnih mjera na globalnoj razini. Pri tomu surađuje s različitim međunarodnim tijelima uključenim u borbu protiv PN/FT. Danas u svom članstvu ima 31 državu i dvije međunarodne regionalne organizacije te Europsku komisiju.

²⁸ Izvor: Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga, Internet, dostupno na: <https://www.hanfa.hr/trziste-osiguranja/sustav-sprjecavanja-pranja-novca-i-financiranja-terorizma/#section1> [19.08.2019]

Godine 1990. FATF je usvojio 40 preporuka za sprječavanje pranja novca. Preporuke su donijele sveobuhvatan plan aktivnosti neophodnih za borbu protiv pranja novca, a odnosile su se na financijske i nebankarske financijske institucije. Preporuke su revidirane 1996. godine te je njihov doseg proširen i na druge profesije. Godine 2001., kao što je prethodno navedeno, FATF-ova misija postaje i borba protiv financiranja terorizma te je iste godine usvojeno i 8 posebnih preporuka za borbu protiv financiranja terorizma. Međutim, u lipnju 2003. godine preporuke su ponovno revidirane – uvedeno je da se preporuke 12, 16, 24 i 25, odnose i na DNFBP (Designated Non-Financial Business Professions – profesije iz nefinancijskog sektora (odvjetnici, računovođe, trgovci nekretninama, draguljari i sl.)) sektor. U listopadu 2004. godine FATF je usvojio i objavio 9. posebnu preporuku za borbu protiv financiranja terorizma tako da je današnji standard FATF-a, 40+9 preporuka za borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma.²⁹

3.2. Europski ured za borbu protiv prijevара

Europski ured za borbu protiv prijevара (OLAF) jedino je tijelo EU-a ovlašteno za otkrivanje, istraživanje i suzbijanje prijevара sa sredstvima EU-a. Tri temeljna zadatka Ureda su:

- borba protiv prijevара na štetu proračuna Europske unije
- istraživanje korupcije od strane osoblja institucija Europske unije
- razvijanje zakonodavstva i politika u borbi protiv prijevара³⁰

OLAF pojavio se u organizacijskom smislu isključivo kao čuvar državnog proračuna Europske unije. Iz godine u godinu funkcija mu se proširila i na istražne djelatnosti administrativnog tipa i preventivnom, savjetodavnom, ali i represivnom smislu. Kao institucije Europske unije, OLAF je operativno nezavisan postupajući po posebnim pravilima i propisima Europske komisije. OLAF usko surađuje s tijelima Europske komisije kao što su Eurojust i EUROPOL, ali i s drugim međunarodnim tijelima kao što su IGAC³¹, IGEC³² i OECD³³.

²⁹ Pedić, Ž. (2001) op.cit.

³⁰ Izvor: Europska komisija, Internet, dostupno na: https://ec.europa.eu/anti-fraud/home_hr [19.08.2019]

³¹ IGAC – The International Group for Anti-Corruption Coordination

³² IGEC – Interpol Group of Experts on Corruption

³³ OECD – Organisation for Economic Co-operation on Development – Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj

Misija OLAF-a je zaštita financijskog interesa Europske unije, odnosno njenih građana i europskih institucija. Zaštitu financijskog interesa Europske unije OLAF ostvaruje istražnim tehnikama i metodama u području financijskih prijevара, korupcije i svih onih nelegalnih aktivnosti koje ugrožavaju financijski sustav Europske unije. Dakle, velika pozornost OLAF-a usmjerena je na rješavanje nezakonitih postupanja unutar europskih institucija pomažući time Europskoj zajednici i vlastima, u njihovoj borbi protiv raznih oblika prijevара. OLAF također sudjeluje u jačanju europske legislative i prevencije čime stvara velike prepreke financijskim i drugim prijevarama te nezakonitostima, i time pridonosi jačanju javnog povjerenja i programe europskih projekata. Glavna je uloga OLAF-a da svoje aktivnosti provodi punim integritetom, objektivnošću i profesionalizmom, uvažavajući individualna ljudska prava i slobode.

Glavne ovlasti OLAF-a su:

- upravlja internim istragama u bilo kojim državnim tijelima i institucijama koje se financiraju iz proračuna Europske unije;
- upravlja vanjskim istragama u bilo kojoj europskoj instituciji koja se financira iz proračuna Europske unije
- organizira usku suradnju s nadležnim tijelima država članica i koordinira njihove istražne aktivnosti

Važno je naglasiti da je OLAF operativno nezavisan; njegovi zaposlenici postupaju po posebnim pravilima i propisima Europske komisije, a operativno iskustvo stvarano je iz zakonodavstva Europske komisije i političke podrške, međunarodne suradnje i sl. ³⁴

3.3. MONEYVAL

Odbor stručnjaka za procjenu mjera protiv pranja novca i financiranja terorizma tzv. MONEYVAL je tijelo za stalni nadzor Vijeća Europe kojemu je povjerena zadaća procjene usklađenosti sa osnovnim međunarodnim standardima kako bi se suprotstavilo pranje novca i financiranje terorizma i djelotvornost njihove provedbe, kao i zadatak davanja preporuka nacionalnih vlasti u pogledu potrebnih poboljšanja u njihovim sustavima. Kroz dinamičan

³⁴ Vranko, A. (2009) „OLAF i partneri u borbi protiv prijevара“, Polica i sigurnost, Zagreb, Vol. 18, No. 4, str. 427-440, Internet, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/117954> [19.08.2019]

proces uzajamnih evaluacija, recenziranja i redovito praćenje svojih izvješća, MONEYVAL ima za cilj poboljšanje kapaciteta nacionalnih tijela za borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma na učinkovitiji način.

MONEYVAL osnovan je 1997. godine, a njegovo funkcioniranje regulirano je općim odredbama Rezolucije Res(2005) o odborima i podređenim tijelima, njihovim zadacima i načinima rada. Statut povećava MONEYVAL od 1. siječnja 2011. godine na neovisni nadzorni mehanizam unutar Vijeća Europe koji izravno odgovara Odboru ministara.

Evaluirajući svoje članove prema međunarodno primjenjivim standardima koje je razvio FATF i izrađujući prilagođene preporuke, MONEYVAL doprinosi učinkovitoj primjeni ovih standarda na nacionalnoj razini svojih članova. Ovi se standardi odnose na mjere protiv pranja novca, kao i na mjere borbe protiv financiranja terorizma i širenja oružja za masovno uništenje. Sadrže preventivne i represivne mjere koje imaju za cilj zaštititi globalni financijski sustav od zlouporabe.

Cilj MONEYVAL-a je osigurati da njegove članice imaju djelotvorne sustave za borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma i postupanje u skladu s relevantnim međunarodnim standardima u ovom pitanju.³⁵

3.4. Europski sustav financijskog nadzora

Europski sustav financijskog nadzora uveden je 2010. te je počeo s radom 1. siječnja 2011. ESFS se sastoji od Europskog odbora za sistemske rizike (ESRB), triju europskih nadzornih tijela, to jest Europskog nadzornog tijela za bankarstvo (EBA), Europskog nadzornog tijela za vrijednosne papire i tržišta kapitala (ESMA) i Europskog nadzornog tijela za osiguranje i strukovno mirovinsko osiguranje (EIOPA) te nacionalnih nadzornih tijela.

Glavni je cilj ESFS-a osigurati da se pravila primjenjiva na financijski sektor na odgovarajući način provode u svim državama članicama s ciljem očuvanja financijske stabilnosti, promicanja povjerenja i pružanja zaštite potrošačima. Ciljevi Europskog sustava financijskog nadzora

³⁵ Izvor: Council of Europe, Internet, dostupno na: <https://www.coe.int/en/web/moneyval> [23.08.2019]

također obuhvaćaju razvoj zajedničke kulture nadzora i olakšavanje funkcioniranja jedinstvenoga europskog financijskog tržišta.³⁶

3.4.1. Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo

Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo (EBA - European Bank Authority) neovisno je tijelo EU-a čiji je posao osigurati učinkovitu i dosljednu razinu bonitetne regulative i nadzora nad europskim bankarskim sektorom. Njegovi glavni ciljevi su održavanje financijske stabilnosti u EU-u te osiguranje cjelovitosti, djelotvornosti i pravilnog funkcioniranja bankarskog sektora.

Glavna zadaća EBA-e je da, usvajanjem Obvezujućih tehničkih standarda i smjernica, pridonese stvaranju jedinstvenih europskih pravila u području bankarstva. Cilj jedinstvenih pravila je pružiti jedinstven skup usklađenih bonitetnih pravila za financijske institucije u cijeloj Europskoj uniji, pomoći u stvaranju jednakih uvjeta poslovanja i pružiti visoku zaštitu štedišama, ulagačima i potrošačima.

Tijelo ima važnu ulogu u promicanju konvergencije nadzornih praksi kako bi se osiguralo usklađeno primjenjivanje bonitetnih pravila. EBA je također dužna procjenjivati rizik i osjetljivosti u bankarskom sektoru EU-a, prije svega putem redovitih izvješća o procjeni rizika i paneuropskih stres testova.

EBA mora osigurati integritet, transparentnost i uredno funkcioniranje financijskih tržišta, ojačati nadzornu suradnju i spriječiti regulatornu arbitražu. Kao dio toga, EBA poduzima korake kako bi osigurala da nadležna tijela i kreditne i financijske institucije u svom djelokrugu učinkovito i dosljedno primjenjuju odredbe europskog zakonodavstva protiv pranja novca i suzbijanja financiranja terorizma.³⁷

3.4.2. Europsko nadzorno tijelo za osiguranje i strukovno mirovinsko osiguranje

EIOPA (EIOPA - European Insurance and Occupational Pensions Authority) je europski regulator osiguranja i strukovnog mirovinskog osiguranja, jedno od tri europska tijela za nadzor

³⁶ Izvor: Europski parlament, Internet, dostupno na: <http://www.europarl.europa.eu/portal/hr> [23.08.2019]

³⁷ Izvor: European Bank Authority, Internet, dostupno na: https://eba.europa.eu/languages/home_hr [23.08.2019]

financijskog sustava, nastala kao rezultat reformi strukture nadzora financijskog sektora Europske unije.

Osnovana je 1. siječnja 2011. Uredbom EU Br. 1094/2010 Europskog parlamenta i Vijeća, kao nasljednik Odbora europskih nadzornih tijela za područje osiguranja i mirovina (CEIOPS-a) te je ustrojena kao neovisno i savjetodavno tijelo Europskog parlamenta, Vijeća Europske Unije i Europske komisije.

EIOPA-ina je zadaća doprinositi stabilnosti financijskog sustava EU kroz osiguranje integriteta, transparentnosti, učinkovitosti i urednog djelovanja financijskih tržišta te kroz povećanje zaštite osiguranika, korisnika i vlasnika mirovina, a provodeći svoje zadatke djeluje neovisno, objektivno i u interesu Europske unije.

Glavni ciljevi ovog europskog regulatora su:

- bolja zaštita potrošača i vraćanje povjerenja u financijski sustav;
- osiguranje visoke, učinkovite i dosljedne razine regulacije i nadzora uzimajući u obzir različite interese svih članica i različite osobine financijskih institucija;
- veći sklad i dosljedna primjena pravila za financijske institucije i financijska tržišta širom Europske unije;
- jačanje nadzora nad prekograničnim skupinama i
- promicanje zajedničkog djelovanja europskih regulatora.

EIOPA je zadužena za praćenje i prepoznavanje trendova, mogućih rizika i slabosti koje se mogu pojaviti na mikro, prekograničnim i međusektorskim razinama, osiguravajući pri tome visoku, učinkovitu i stalnu razinu regulacije i nadzora te uzimajući u obzir različite interese država članica EU i različitu prirodu financijskih institucija.³⁸

³⁸ Izvor: Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga, Internet, dostupno na: <https://www.hanfa.hr/getfile/39384/%C5%A0to%20je%20EIOPA.pdf> [25.08.2019]

3.4.3. Europsko nadzorno tijelo za vrijednosne papire i tržišta kapitala

Europsko nadzorno tijelo za vrijednosne papire i tržišta kapitala (ESMA) neovisno je tijelo EU-a čija je svrha poboljšati zaštitu ulagača i promicati stabilna i uređena financijska tržišta.³⁹

Osnovano je 1. siječnja 2011. Uredbom EU br. 1095/2010 Europskog parlamenta i Vijeća, kao nasljednik Odbora europskih regulatora za tržišta vrijednosnih papira (CESR).

Nadzorno tijelo je neovisno tijelo EU i dio Europskog sustava financijskih supervizora (ESFS), te ne prima upute niti od kojeg drugog organa, institucije ili tijela.

ESMA je usmjerena doprinosu stabilnosti financijskog sustava unije kroz osiguranje cjelovitosti, transparentnosti, učinkovitosti i urednog djelovanja financijskih tržišta te kroz povećanje zaštite investitora.

ESMA se sastoji od dva glavna organa, Nadzornog odbora i Uprave, pri čemu je Nadzorni odbor sastavljen od predstavnika nacionalnih regulatora i odgovoran je za odluke o operativnim i tehničkim pitanjima administracije, a Uprava, koja je sastavljena od predsjednika i šest članova, odgovorna je za organizacijska pitanja kao što su godišnji proračun, kadrovska politika i godišnji plan rada.⁴⁰

EMA ima 3 cilja:

- Zaštita ulagača – osiguranje da su potrebe korisnika financijskih proizvoda bolje zadovoljene te jačanje njihovih prava kao ulagača i potvrđivanje njihovih odgovornosti
- Uređena tržišta – promicanje integriteta, transparentnosti, učinkovitosti i dobrog funkcioniranja financijskih tržišta i snažne tržišne infrastrukture
- Financijska stabilnost – jačanje financijskog sustava kako bi on mogao podnositi šokove i posljedice financijskih neravnoteža te poticanje gospodarskog rasta

ESMA je odgovorna i za koordinaciju mjera koje poduzimaju regulatori za vrijednosne papire i donošenje izvanrednih mjera u kriznim situacijama.⁴¹

³⁹ Izvor: Europska Unija, Internet, dostupno na: https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/esma_hr [23.08.2019]

⁴⁰ Izvor: Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga, Internet, dostupno na: <https://www.hanfa.hr/getfile/39383/%C5%A0to%20je%20ESMA.pdf> [23.08.2019]

⁴¹ Izvor: Europska Unija, Internet, dostupno na: https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/esma_hr [23.08.2019]

3.5. Organizacija Financial Intelligence Unit (FIU)

Primarna odrednica svakog FIU jest prikupljanje, analiza i dostavljanje podataka nadležnim tijelima na njihovu daljnju obradu. U tom smislu i Preporuka 26. FATF-a navodi da države trebaju osnovati FIU koji će djelovati kao državno središte za primanje, analizu i prosljeđivanje obavijesti o sumnjivim transakcijama te drugih relevantnih podataka koji se odnose na moguće pranje novca ili financiranje terorizma. Može biti osnovan ih kao nezavisno vladino tijelo, unutar postojećeg strukture određenog tijela, ili kao samostalno tijelo.

Cjelovitu definiciju FIU razastire tek Direktiva 2005/60/EZ o sprječavanju korištenja financijskog sustava u svrhu koja odredbom čl. 21. propisuje obvezu osnivanja FIU, opisujući osnovne odrednice njegova djelovanja.

FIU je središnje tijelo koje ima tri osnovne uloge: primanje, analizu i prosljeđivanje informacija nadležnim tijelima, unutar granica ili međunarodno, bez obzira na njihovu organizacijsku strukturu.

Prva uloga odnosi se na primanje podataka i ulogu FIU kao "skladišta informacija". S obzirom na to da je FIU osnovna spona između ne/financijskog sektora i nadležnih tijela provedbe zakona, dolazi do izražaja epitet centralnog tijela kroz koje se očituje njegova preventivna uloga.

Nakon pripremne faze slijedi analiza podataka koja ima nekoliko osnovnih elemenata. S jedne strane razlikuje se filtriranje podataka s obzirom na njihovu prirodu, dok se s druge strane valoriziraju informacije unutar grupacije. od velikog značenja hodogram djelovanja, odnosno postupanje po zadanim fazama unutar same analize, zbog toga što i mozaik manje značajnih ili naizgled nepovezanih podataka može rezultirati osnovanom sumnjom na pranje novca ili financiranje terorizma.

I zaključno, treća uloga ili "uloga čišćenja kuće" odnosi se na prosljeđivanje obrađenih podataka nadležnim tijelima. Podaci mogu obuhvaćati sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma, ali se mogu odnositi i na neke druge nezakonite radnje uočene provedenom analizom. Bez obzira na njihov sadržaj, informacije će se dostaviti nadležnim domaćim ili inozemnim tijelima radi provođenja nadzora, istrage ili drugih konkretnih postupanja (zaustavljanje provođenja transakcije, blokada računa i si.), ali će se i razmjenjivati radi daljnje analize.

U Republici Hrvatskoj osnivanje FIU - Ureda za sprječavanje pranja novca propisano je odredbom čl. 3. Zakona o sprječavanju pranja novca i to kao samostalne jedinice u sastavu Ministarstva financija.⁴²

3.6. Egmont Grupa

Prepoznajući važnost internacionalne suradnje u borbi protiv pranja novca i financiranja terorizma, grupa FIU-s (Financial Intelligence Units) se sastala u Egmont Arenberg palači u Bruxelles, Belgija i odlučila oformiti informativnu mrežu FIU kako bi stimulirala internacionalnu suradnju. Danas je to prepoznato kao Egmont Grupa financijskih jedinica,⁴³ međunarodna mreža nacionalnih ureda specijaliziranih za borbu protiv pranja nezakonitih sredstava. Trajno promiče i podržava suradnju nacionalnih ureda, potiče međusobnu razmjenu informacija i iskustava o mogućim slučajevima pranja novca. U njezinu je sastavu trenutačno 101 nacionalna financijska obavještajna jedinica koja se bavi sprječavanjem i otkrivanjem pranja novca.⁴⁴ Cilj Egmont grupe je omogućavanje foruma za FIU diljem svijeta kako bi poboljšali suradnju u borbi protiv pranja novca i financiranja.⁴⁵

Jedno od gotovo najvažnijih postignuća rada grupe jest stvaranje zaštićene internetske komunikacije. Egmontov međunarodni sigurnosni internetski web sustav omogućuje članovima međusobnu komunikaciju putem zaštićenog e-maila, olakšavajući praktičnu i brzu razmjenu podataka u borbi protiv pranja novca. Iako to ne zamjenjuje tradicionalne kanale koji služe za dobivanje dokaza za sudski proces, nadzornim službama mogu osigurati korisne spoznaje u istrazi.

Dakle, cilj je Egmont grupe stvaranje preduvjeta za sigurnu, brzu i zakonski utemeljenu razmjenu informacija koja služi borbi protiv pranja novca i koja je usmjerena na stvaranje središnje mreže u međunarodnoj suradnji ureda. U nastojanju za što većim protokom informacija koje pridonose otkrivanju pranja novca, Ured je potpisao Memorandume o razumijevanju s uredima iz Slovenije, Belgije, Italije, Češke, Paname, Litve, Makedonije,

⁴² Cindori, S. (2008) „ Organizacija financijsko-obavještajnih jedinica za sprječavanja pranja novca“, Hrvatska i komparativna javna uprava: časopis za teoriju i praksu javne uprave, Vol. 8, No. 1, Internet, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/200026> [25.08.2019]

⁴³ Iljkić, D. (2015) op. cit.

⁴⁴ Cindori, S. (2007) op.cit.

⁴⁵ Iljkić, D. (2015) op. cit.

Libanona, Izraela, Bugarske, Rumunjske, Australije, Lihtenštajna, Albanije, BiH, Crne Gore, Poljske, Srbije, Gruzije i Ukrajine.⁴⁶

3.7. Hrvatski ured za sprječavanje pranja novca

Sukladno međunarodnim standardima hrvatski Ured je središnje nacionalno tijelo za prikupljanje, analizu i dostavljanje nadležnim tijelima slučajeva sa sumnjom na pranje novca i financiranje terorizma koje primarno ima zadaću:

- analitičko-obavještajno obrađivati sumnjive transakcije zaprimljene od obveznika, te nakon što ocijeni da u vezi s transakcijom ili određenom osobom postoje razlozi za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma u zemlji ili inozemstvu, Ured slučajeve, u pisanom obliku, dostavlja na daljnje postupanje i procesuiranje nadležnim državnim tijelima;
- međuinstitucionalno surađivati u sprječavanju i otkrivanju pranja novca i financiranja terorizma sa svim nadležnim državnim tijelima u RH (DORH, USKOK, MUP, SOA, HNB, HANFA, Porezna uprava, Carinska uprava, Financijski inspektorat);
- razmjenjivati podatke, informacije i dokumentaciju sa stranim financijsko-obavještajnim jedinicama i drugim stranim tijelima i međunarodnim organizacijama nadležnim za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma;
- preventivno djelovati u području sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma uključujući neizravni (administrativni) nadzor i izobrazbu obveznika (banaka, brokera, investicijskih fondova, kasina, javnih bilježnika, odvjetnika i drugih), te izobrazbu državnih tijela;
- objavljuje statističke podatke s područja pranja novca i financiranja terorizma i na odgovarajuće načine obavještava javnost o tehnikama, metodama i tipologijama pranja novca i financiranja terorizma.

Ured je osnovan Zakonom o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, ustrojen je u okviru Ministarstva financija kao posebna ustrojstvena jedinica i potpuno je operativno neovisan i autonoman u svome postupanju.

⁴⁶ Cindori, S. (2007) op.cit.

Ministarstvo financija podnosi godišnje izvješće o radu Ureda za sprječavanje pranja novca Vladi Republike Hrvatske.

U svome radu Ured koristi pro-aktivan pristup kad je riječ o:

- analitičko obavještajnom radu – analizom gotovinskih transakcija po učestalosti nalogodavca, po iznosima, po svrsi i načinu obavljanja transakcija;
- međuinstitucionalnoj suradnji u rješavanju konkretnih slučajeva pranja novca i financiranja terorizma;
- suradnji s nadzornim tijelima vezano za tumačenje odredbi Zakona i provođenje edukacija.

Zakon i međunarodni standardi određuju da sustav sprječavanja pranja novca i financiranje terorizma nije u nadležnosti samo jedne institucije nego je to sustav u kojem su zakonski definirane uloge svakog sudionika i njihova međusobna interakcija i suradnja.

Ured je samo jedna karika u lancu u sustavu suzbijanja pranja novca i financiranja terorizma koja tek u interaktivnoj suradnji s drugim nadležnim tijelima (DORH, USKOK, MUP, SOA, HNB, HANFA i nadzornim službama Ministarstva financija) i stranim financijsko-obavještajnim jedinicama može u potpunosti dati svoj puni doprinos u cilju sprječavanja korištenja financijskog sustava RH za pranje novca i financiranje terorizma.⁴⁷

3.8. Uloga Hrvatske Narodne Banke

Hrvatska Narodna Banka (HNB) kao nadzorno tijelo nadzire provedbu nacionalnih propisa koji reguliraju sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma i provedbu Uredbe (EU) 2015/847 i Delegirane uredbe Komisije (EU) 2018/1108 u kreditnim institucijama i podružnicama kreditnih institucija iz drugih država članica i trećih država koje su osnovane u Republici Hrvatskoj u skladu sa zakonom koji uređuje njihov rad, kreditnim unijama, institucijama za elektronički novac i distributerima institucija za elektronički novac iz drugih država članica te institucijama za platni promet i zastupnicima institucija za platni promet iz drugih država članica. Za te obveznike donosi podzakonske akte i smjernice te obavlja nadzor. Slijedom nadzora izriče preporuke za poboljšanje sustava prevencije kod obveznika. Radi educiranja

⁴⁷ Izvor: Republika Hrvatska – Ministarstvo financija, Internet, dostupno na: <http://www.mfin.hr/hr/sprjecavanje-pranja-novca> [25.08.2019]

obveznika kontinuirano organizira edukacije, izdaje mišljenja i tumačenja propisa za obveznike koje nadzire te sudjeluje u izradi nacрта propisa iz ovog područja.

S domaćim i inozemnim nadzornim tijelima ima sklopljene sporazume ili memorandume o razumijevanju, suradnji i razmjeni informacija. Početkom 2019. HNB je sklopio s Europskom središnjom bankom (ESB) multilateralni sporazum o praktičnim modalitetima za razmjenu informacija u skladu s člankom 57a (2) Direktive (EU) 2015/849. Preko Međuinstitucionalne radne skupine za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma i njezinih podskupina surađuje s drugim tijelima sustava.

Odbor SPNFT-a koordinacijsko je interno tijelo HNB-a. Aktivan je u edukaciji obveznika koje HNB nadzire u suradnji s HGK-om ili HUB-om, bilo da se radi o održavanju seminara, radu radnih grupa ili tumačenju pojedinačnih pitanja iz ovog područja. U koordinaciji s Ministarstvom vanjskih i europskih poslova članovi Odbora sudjeluju u radu Nacionalnog povjerenstva za prevenciju i suzbijanje terorizma te u Stalnoj koordinacijskoj skupini za praćenje provedbe međunarodnih mjera ograničavanja te praćenje i koordinaciju primjene mjera ograničavanja.

S domaćim tijelima HNB surađuje na temelju Sporazuma o suradnji i razmjenjivanju informacija u području sprječavanja i otkrivanja pranja novca i sprječavanja financiranja terorizma s Ministarstvom financija RH, s kojim ima sklopljen i Sporazum o razmjenjivanju informacija i suradnji na području nadzora nad provedbom Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma s Ministarstvom financija RH – 2015. Zbog široke lepeze usluga koje banke mogu pružati svojim strankama HNB ima i Sporazum o suradnji s Hrvatskom agencijom za nadzor financijskih usluga, kojim je uređena međusobna suradnja u nadzoru takvih institucija. Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA) i HNB surađuju i usklađuju svoje aktivnosti preko Operativnog odbora za nadzor financijskog sustava. Osim u nadzoru suradnja se očituje i u kontinuiranoj razmjeni informacija o pojedinim predmetima, pri izdavanju odobrenja i suglasnosti te u iniciranju i donošenju zakonskih propisa.

S drugim tijelima iz sustava HNB također surađuje posredovanjem Međuinstitucionalne radne skupine za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma (MIRS), a na temelju potpisanog Protokola o suradnji i uspostavi Međuinstitucionalne radne skupine za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma. S inozemnim institucijama Hrvatska narodna banka surađuje na temelju sklopljenih sporazuma i memoranduma o razumijevanju i suradnji.

Odbor HNB-a za sprječavanje pranja novca i sprječavanje financiranja terorizma osnovan je u ožujku 2007. Zadaća je Odbora da određuje i koordinira postupke i aktivnosti HNB-a pri obavljanju zakonskih nadležnosti središnje banke u području sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma te da definira stavove o pojedinim pitanjima iz tog područja. Odbor odlučuje o zahtjevima drugih tijela za dostavu informacija i podataka, prati provođenje uzajamno preuzetih prava i obveza, uključujući razmjenu informacija i podataka na temelju sklopljenih sporazuma s drugim tijelima, priprema i predlaže zaključivanje sporazuma o suradnji s drugim tijelima, predlaže izradu i donošenje podzakonskih akata stručnim službama i drugo. U suradnji s HGK-om i HUB-om Odbor sudjeluje u organizaciji edukacija za obveznike koje HNB nadzire. Članstvo Odbora čine predstavnici više organizacijskih jedinica. Odbor djeluje kao interno konzultativno tijelo koje o svom radu redovito izvješćuje guvernera.⁴⁸

3.9. Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga

Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA) je nadzorno tijelo u čiji djelokrug i nadležnost spada nadzor financijskih tržišta, financijskih usluga te pravnih i fizičkih osoba koje te usluge pružaju.

HANFA je osnovana 2005. godine spajanjem triju postojećih nadzornih institucija: Komisije za vrijednosne papire, Agencije za nadzor mirovinskih fondova i osiguranja te Direkcije za nadzor društava za osiguranje.

HANFA je samostalna pravna osoba s javnim ovlastima u okviru svog djelokruga i nadležnosti propisanih Zakonom o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga i drugim zakonima. Odgovorna je Hrvatskom saboru.

Temeljni su ciljevi HANFE promicanje i očuvanje stabilnosti financijskog sustava i nadzor zakonitosti poslovanja subjekata nadzora, a u ostvarivanju svojih ciljeva HANFA se rukovodi načelima transparentnosti, izgradnje povjerenja među sudionicima financijskih tržišta i izvješćivanja potrošača.

⁴⁸ Izvor Hrvatska Narodna Banka, Internet (2015) dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/supervizija/sprecavanje-pranja-novca-i-financiranja-terorizma> [04.08.2019]

Sukladno zakonskoj regulativi, HANFA je ovlaštena u okviru svoje djelatnosti provoditi nadzor poslovanja subjekata nadzora u dijelu implementacije odredbi Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma.

Osim toga, HANFA:

- surađuje s drugim domaćim i međunarodnim tijelima u području sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma,
- organizira edukaciju za institucije koje nadzire,
- donosi smjernice za provedbu propisa iz područja sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma te
- obavlja druge poslove u svezi sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, sukladno Zakonu o SPNFT ⁴⁹

4. CILJEVI REGULACIJE I POSLJEDICE NADZORA

4.1. Nove regulacije iz 2018. Godine

Europska komisija je, 12. rujna 2018. godine u Strasbourgu, predložila dodatno jačanje nadzora financijskih institucija EU-a radi učinkovitijeg odgovora na prijetnje povezane s pranjem novca i financiranjem terorizma.

Iako EU ima čvrsta pravila za sprečavanje pranja novca, nedavni slučajevi pranja novca u nekim bankama u EU-u povod su zabrinutosti da se ta pravila u cijelom EU-u ne nadziru i ne provode jednako učinkovito. Posljedica toga nije samo nastanak rizika za cjelovitost i ugled europskog financijskog sektora, nego i mogući utjecaj na financijsku stabilnost određenih banaka. Stoga je Europska komisija u okviru širih napora za dovršetak bankarske unije i unije tržišta kapitala danas predložila izmjenu Uredbe o osnivanju Europskog nadzornog tijela za bankarstvo (EBA) kako bi ojačala ulogu EBA-e u nadzoru sprečavanja pranja novca u financijskom sektoru. Riječ je o dijelu opće strategije jačanja okvira EU-a za bonitetni nadzor i nadzor sprečavanja pranja novca u financijskim institucijama, koju Komisija iznosi u Komunikaciji. Tim će se mjerama

⁴⁹ Izvor: Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga, Internet, dostupno na: <https://www.hanfa.hr/> [25.08.2019]

pridonijeti cjelovitosti financijskog sustava EU-a, osigurati financijska stabilnost i zaštita od financijskog kriminala.

4.1.1. Jačanje uloge Europskog nadzornog tijela za bankarstvo

Komisija predlaže da se ovlasti u vezi sa sprečavanjem pranja novca u financijskom sektoru koncentriraju u Europskom nadzornom tijelu za bankarstvo te da se njegov mandat ojača kako bi se zajamčilo da sva relevantna tijela učinkovito i usklađeno nadziru rizike od pranja novca te da sva relevantna tijela surađuju i razmjenjuju informacije.

Izmjenom Uredbe:

- osigurat će se dosljedna istraga povreda pravila za sprečavanje pranja novca: EBA će od nacionalnih nadzornih tijela za sprečavanje pranja novca moći zatražiti da provedu istragu mogućih materijalnih povreda te od njih zatražiti da razmotre primjenu ciljanih mjera, primjerice sankcija;
- osigurat će se da nacionalna nadzorna tijela za sprečavanje pranja novca poštuju pravila EU-a te da primjereno surađuju s bonitetnim nadzornim tijelima. Povećat će se postojeće ovlasti EBA-e tako da će EBA, u krajnjem slučaju ako nacionalna tijela ne budu djelovala, moći upućivati odluke izravno pojedinačnim subjektima u financijskom sektoru;
- poboljšat će se kvaliteta nadzora primjenom zajedničkih standarda, periodičnim preispitivanjima nacionalnih nadzornih tijela i procjenama rizika;
- omogućit će se prikupljanje informacija o rizicima i kretanjima u području sprečavanja pranja novca te poticati razmjena takvih informacija između nacionalnih nadzornih tijela (tzv. podatkovni centri);
- olakšat će se suradnja među trećim zemljama u prekograničnim predmetima i
- uspostaviti će se novi stalni odbor u kojem će sudjelovati predstavnici nacionalnih nadzornih tijela za sprečavanje pranja novca.

4.1.2. Potpuno iskorištavanje postojećih nadzornih instrumenata

Komisija predstavlja i strategiju za poboljšanje razmjene informacija i suradnje između bonitetnih nadzornih tijela i nadzornih tijela za sprečavanje pranja novca. Poziva europska nadzorna tijela, a posebno EBA-u, da donesu smjernice za pomoć bonitetnim nadzornim

tijelima kako bi ona u svoje instrumente uključila aspekte sprečavanja pranja novca i osigurala konvergenciju nadzora.

Komisija poziva i Europsku središnju banku da s nadzornim tijelima za sprečavanje pranja novca do 10. siječnja 2019. sklopi multilateralni memorandum o razumijevanju o razmjeni informacija, kao što je propisano petom Direktivom o sprečavanju pranja novca.

4.1.3. Sljedeći koraci

O ovom prijedlogu za jačanje uloge Europskog nadzornog tijela za bankarstvo sada će raspravljati Europski parlament i Vijeće. Navedene ciljane izmjene uvrstit će se u tekuće rasprave o Komisijinu prijedlogu za preispitivanje uredbi o europskim nadzornim tijelima, koji je Komisija donijela u rujnu 2017., a svrha mu je jačanje kapaciteta europskih nadzornih tijela za osiguranje konvergentnog i učinkovitog financijskog nadzora. Komisija potiče Europski parlament i Vijeće da o tim prijedlozima brzo postignu dogovor.

4.1.4. Kontekst

Borba protiv pranja novca i financiranja terorizma prioritet je Junckerove Komisije i sastavni dio programa za smanjenje rizika u okviru bankarske unije i unije tržišta kapitala. Donošenjem četvrte Direktive o sprečavanju pranja novca, koja je na snazi od lipnja 2017., i pete Direktive o sprečavanju pranja novca, koja je na snazi od 9. srpnja 2018. i treba se prenijeti u nacionalno zakonodavstvo do siječnja 2020., znatno je ojačan regulatorni okvir EU-a, uključujući pravila o suradnji između nadzornih tijela za sprečavanje pranja novca i bonitetnih nadzornih tijela. Komisija pomno prati pravilnu provedbu četvrte Direktive o sprečavanju pranja novca, prema potrebi i primjenom postupaka zbog povrede propisa.

Usprkos navedenom jačanju zakonodavnog okvira, nedavni slučajevi pranja novca u europskim bankama potaknuli su razmišljanja o povezivanju bonitetnih pravila i pravila za sprečavanje pranja novca u financijskim institucijama.

Na to su upozorili Vijeće, ministri financija i nedavno predsjednik Euroskupine Mário Centeno, u svojem pismu od 25. lipnja 2018. upućenom predsjednika Europskog vijeća Donaldu Tusku. To se pitanje ističe i u francusko-njemačkoj Deklaraciji iz Meseberga i planu koji su objavljeni 19. lipnja 2018.

Europska komisija osnovala je u svibnju 2018. radnu skupinu u kojoj sudjeluju europska nadzorna tijela, Europska središnja banka i predsjednik Odbora za sprečavanje pranja novca kako bi razmotrili moguće mjere za osiguranje besprijekorne suradnje između nadzornih tijela za sprečavanje pranja novca i bonitetnih nadzornih tijela u Europskoj uniji.⁵⁰

4.2 Sustav za borbu protiv financiranja terorizma

Međunarodna zajednica, s naglaskom na SAD i EU, razvila je opsežan sustav za borbu protiv financiranja terorizma s dokumentima koji čine pravnu, političku i akcijsku osnovu za učinkovitu borbu. Kontinuitet u razvoju međunarodnih standarda u sprječavanju i otkrivanju pranja novca i/ili financiranja terorizma u području financijskog i nefinancijskog sektora omogućava da se vrijednost financijskih informacija značajno poveća. Međunarodni dokumenti koji su usmjereni na monetarne aspekte terorizma implementirani su u nacionalna zakonodavstva velikog broja država, no oni se kreću u okviru formaliziranih i legalnih financijskih institucija. Pritom van prostora nadzora ostaje veliki dio aktivnosti, što predstavlja svojevrsnu sivu zonu, kao primjerice financijske djelatnosti humanitarnih organizacija te transakcije u okviru muslimanskih tradicionalnih bankarskih sustava. Strategija za borbu protiv terorizma, Haaški program, sadržava opširan schengenski *acquis*.

Države se sve više usklađuju s međunarodnim standardima kako bi zajedničkim snagama pokušale izazvati sinergijski efekt i postići kooperaciju svih tijela međusobno kako unutar, tako i izvan države. Uvođenje sve veće transparentnosti kod otvaranja bankovnih računa i financijskih transakcija treba se odvijati uz suradnju sa nizom institucija, od policije i obavještajnih službi do carinskih i inspeksijskih službi, uz praćenje profesionalnog i neovisnog pravosuđa. Nadzorom u bankarskom poslovanju i financijskim transakcijama sprječava se pranje novca, dok se novom pravnom regulativom omogućava zamrzavanje i konfiskacija imovine i financijskih sredstava osumnjičenih za terorističke aktivnosti ili pomaganje teroristima. Protuterorizam je iznimno skup, što iznosi i podatak da je u okviru “rata protiv terora” unutarnja sigurnost u razdoblju 2001.-2011. koštala bilijun dolara, dok su američke inozemne operacije premašile iznos od 2 bilijuna dolara. Nadalje, troškovi rata u Iraku, koji je sastavni dio američkog protuterorističkog angažmana, premašili su 3 bilijuna dolara, od čega

⁵⁰ Izvor: Europska Unija, Internet, dostupno na: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-5724_hr.pdf [23.08.2019]

su izravni troškovi 1,6 bilijuna, dok su neizravni troškovi, odnosno makroekonomski utjecaji rata procijenjeni na iznos između 1 i 2 bilijuna dolara. Time je u pokušaju ostvarenja političke moći, koristeći vojnu moć, američka država bitno utjecala na vlastitu gospodarsku moć.⁵¹

4.3 Usklađivanje domaćeg zakonodavstva s međunarodnim standardima

Borba protiv teškog kriminala sve više postaje međunarodni problem, što zahtijeva moderne i učinkovite metode kako u nacionalnim, tako i u međunarodnim razmjerima. Za usklađivanje s međunarodnim standardima nužna je izmjena odnosno donošenje novog Zakona o sprječavanju pranja novca i novog Pravilnika.

Ponajprije je potrebno usklađivanje s Trećom smjernicom, 40 + 9 revidiranih Preporuka FATF-a, Varšavskom konvencijom i Uredbom br. 1889/2005 o kontroli ulaska i izlaska gotovine iz Zajednice. Usklađivanje s Trećom smjernicom i 40+9 revidiranih Preporuka FATF-a obuhvaća područje identifikacije stranke i definiranje stvarnog vlasnika, odnosno dubinsku analizu stranke (uključujući pojednostavnjenu i pojačanu analizu).

S obzirom na iznimnu važnost identifikacije stranke u sprječavanju pranja novca i financiranju terorizma, potrebno je detaljnije propisati utvrđivanje i provjeru identiteta stranke, utvrđivanje identiteta stvarnog vlasnika te poduzimanje primjerenih mjera ovisno o riziku i vrsti stranke, poslovnog odnosa, proizvoda ili transakcije, i to radi jasne spoznaje o tome tko je stvarni vlasnik odnosno radi sklapanja mozaika strukture vlasništva i kontrole nad strankom.

Jednaka važnost pridaje se i prikupljanju informacija o svrsi i predviđenoj prirodi poslovnog odnosa te o stalnom praćenju poslovnog odnosa i obavljenih transakcija, kako bi se osiguralo da poslovanje odgovara znanju institucije o stranci, njezinu profilu posla i rizika, uključujući, prema potrebi, i izvor sredstava.

U situacijama koje po svojoj prirodi mogu značiti povećan rizik od pranja novca ili financiranja terorizma, potrebno je da financijske institucije i nefinancijski sektor provedu mjere dubinske analize stranke, posebice kada stranka nije fizički prisutna, kada je riječ o prekograničnim

⁵¹ Glavina M. i Šimić Banović R. (2017.) op.cit.

korespondentnim bankovnim odnosima te o transakcijama ili poslovnim odnosima s politički eksponiranim osobama.⁵²

4.4 Procjena rizika od pranja novca i financiranja terorizma u republici hrvatskoj

Polazište pri procjeni rizika od pranja novca kod pojedinih kaznenih djela predstavljali su statistički obrađeni podaci državnih tijela – Državnog odvjetništva RH, Ministarstva unutarnjih poslova RH, Ureda za sprječavanje pranja novca, Državnog zavoda za statistiku. Međutim, sveobuhvatna kvalitativna analiza pribavljene imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima nemoguća je bez dodatnih podataka, izvješća međunarodnih organizacija, provedenih sociološko-ekonomskih analiza i istraživanja, znanstvenih radova, podataka iz pojedinih predmeta, te empirijskih saznanja osoba koje u svom poslu otkrivaju, procesuiraju ili analiziraju kažnjiva ponašanja građana i poslovnih subjekata.

Nacionalna procjena rizika od financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj temelji se na procjeni prijetnji i ranjivosti od financiranja terorizma u periodu od 2011. do 2013. Procjena se temelji na:

- informacijama i statističkim podacima prikupljenim od DORH, nadležnih sudova, SOA, MUP RH i UZSPN
- korištenim za procjenu prijetnji od financiranja terorizma;
- analizi nacionalnog zakonodavnog okvira kao i nacionalnih strategijskih dokumenata donesenih s ciljem suzbijanja terorizma
- korištenim za procjenu ranjivosti od financiranja terorizma.

4.5. Akcijski plan za smanjenje identificiranih rizika od pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj

Kao rezultat Nacionalne procjene rizika izrađen je Akcijski plan za smanjenje identificiranih rizika od pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj kao sastavni dio dokumenta Nacionalna procjena rizika od pranja novca i financiranja terorizma u Republici

⁵² Cindori, S. (2007.) op.cit.

Hrvatskoj. U Akcijskom planu su određene mjere i tijela nadležna za njihovo provođenje a s ciljem učinkovitog smanjivanja rizika od PNFT. Prioritetne mjere su sljedeće:

- Provođenje financijskih istraga u kaznenim predmetima kod kojih postoji sumnja da je ostvarena nezakonita imovinska korist većeg opsega;
- Jačanje administrativnih i informatičkih kapaciteta UZSPN kao hrvatske financijsko obavještajne jedinice; tijela kaznenog progona i ovlaštenih tužitelja;
- Vođenje sveobuhvatne statistike o privremeno i trajno oduzetoj imovinskoj koristi stečenoj kaznenim djelom i međunarodnoj suradnji u predmetima pranja novca;
- Analiza stanja i priprema za uspostavljanje središnjeg registra stvarnih vlasnika;
- Unaprjeđenje suradnje između nadzornih tijela
- razmjena podataka, kvaliteta provođenja nadzora usklađenosti sa SPNFT, edukacije zaposlenika nadzornih tijela;
- Jačanje pozicije ovlaštenih osoba za provođenje mjera SPNFT u unutarnjoj hijerarhiji obveznika.

Buduće aktivnosti:

- Provođenje mjera predviđenih Akcijskim planom tijekom 2017.
- Nova Nacionalna procjena rizika od pranja novca i financiranja terorizma u drugom kvartalu 2018.⁵³

⁵³ Izvor: Nacionalna procjena rizika od pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj (2016), str. 12-20, Internet, dostupno na: https://hupis.hr/upload_data/site_files/nacionalna-procjena-rizika-od-pranja-novca-i-financiranja-terorizma-u-republici-hrvatskoj.pdf [30.08.2019]

5. POLOŽAJ OFF SHORE ZONA NAKON IMPLEMENTACIJE REGULATORNIH MJERA NPN I FT

5.1. Off shore financijski centri

Off shore financijski centri (OFC) su područje izvan jurisdikcije pojedinih država, izuzetno liberalnih propisa i potpune anonimnosti, gdje multinacionalne banke, korporacije i pojedinci stranih država prebacuju svoje poslove, putem otvaranja podružnica ili računa, stvarajući golem nerazmjer između financijskoga i ostalih sektora, te čiji je veliki broj financijskih institucija primarno na usluzi nerezidentima.

Glavne karakteristike OFC-a su: stroga bankovna povjerljivost i anonimnost, niske ili nulte porezne stope, nerazmjerni udio financijskog sustava s vanjskom imovinom i obvezama koje prije svega posluju s nerezidentima, umjerena ili značajna financijska deregulacija bez suvišnih birokratskih poslova, nedostatak transparentnosti poslovanja i izbjegavanje učinkovite izmjene poreznih informacija s poreznim vlastima drugih zemalja.

Analize poslovanja OFC-a podloga su mnogim raspravama o mogućim rizicima za stabilnost međunarodnih financija. U nastojanju da održe svoju stečenu poziciju globalnih lokacija od izuzetnoga financijskog interesa i privuku što brojniju klijentelu, OFC-i vode bespoštednu međusobnu borbu, ali rijetko konkurirajući novim financijskim metodama i proizvodima ili snižavanjem troškova financijskih usluga na međunarodno prihvatljiv način. Naprotiv, umjesto toga sve više do izražaja dolaze pitanja koliko uistinu takva mjesta pridonose razvoju međunarodnih financija, ako je njihov jedini način snižavanja troškova labavljenje zakonskih i nadzornih standarda.⁵⁴

Off shore zone imaju različite statuse, neke su u potpunosti transparentne, druge su samo porezna oaza, a najpopularnije i obavještajnim jedinicama najkritičnije su svakako one netransparentne u kojima je načelo anonimnosti glavno obilježje. U skladu s preporukama međunarodne zajednice mnoge su se netransparentne države našle na popisu nekooperativnih država a najznačajnije su:

- Cook Island
- Egipat

⁵⁴ Mihaljević, D. (2012), „Položaj i uloga offshore financijskih centara u financijskoj globalizaciji“, *Ekonomski misao i praksa*, No. 2, str. 795-818, Internet, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/138634> [30.08.2019]

- Grenada
- Guatemala
- Indonezija
- St Vincent
- Nigerija
- Filipini
- Ukrajina

Status nekooperativne države donosi samo negativne posljedice, smanjen je broj ulagača u te države, smanjen broj izravnih stranih investicija te smanjenje kapitala. ⁵⁵

Tablica 1: Države, teritoriji i jurisdikcije s offshore financijskim centrima

Afrika	Azija i Pacifik	Europa	Bliski istok	Zapadna hemisfera
Džibuti	Cookovi otoci	Andora (FSF)	Bahrain	Anguilla
Liberija	Guam	Campione	Izrael	Antigva
Mauricijus	Hong Kong, SAR	Cipar	Libanon	Aruba
Sejšeli	Japan ^a	Dublin, Irska		Bahami
Tangier	Labuan, Malezija	Gibraltar		Barbados
	Makao,	Guernsey		Belize
	Marianas	Otok Man		Bermuda
	Marshallovi otoci	Jersey		Britanski djevičanski otoci
	Mikronezija	Lihtenštajn		Kajmansko otočje
	Nauru	London, V.B.		Kostarika
	Niue	Luksemburg		Dominikanska Republika
	Filipini	Madeira		Grenada
	Singapur ^b	Malta		Montserrat
	Tahiti	Monako		Nizozemski Antili
	Tajland ^c	Nizozemska		Panama
	Vanuatu	Švicarska		Portoriko
	Zapadna Samoa			Sv. Kristofer i Nevis
				Sv. Lucija
				Sv. Vincent i Grenadini
				Otočje Turks i Caicos
				SAD ^d
				Urugvaj
				Zapadna Indija ^e

Izvor: Mihaljević, D. (2012), op.cit.

⁵⁵ Vidaković, A. (2014), seminarski rad „Sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma“, str. 17-19, Osijek, Internet, dostupno na: <http://www.efos.unios.hr/revizija-financijskih-institucija/wp-content/uploads/sites/115/2013/04/ana-pranje-novca-1.pdf> [30.08.2019]

5.2. Uloga off shore financijskih centara u pranju novca

Practiciranje nezakonitih poslovnih aktivnosti omogućuje stjecanje znatnih novčanih sredstava, ali zahtijeva i njihovu legitimaciju pred poreznim vlastima. Trgovina drogom, prostitucija, terorizam ili organizirani kriminal neke su od djelatnosti koje progonjene zakonom moraju skrivati izvor svojih prihoda. Međutim, ekonomski i tehnološki napredak, pogotovo razvoj Interneta i uz njega vezanoga trgovanja putem elektronskoga novca, kao i sve veća specijalizacija i profesionalizacija, otvorili su neslućene mogućnosti. Time je postalo puno jednostavnije sakriti podrijetlo prihoda, poput prijevara osiguravajućih društva, odavanja poslovnih tajni (insider dealings) i drugih prihoda od zloupotreba povjerljivih informacija, ili tek "obične" utaje poreza.

Ured UN-a za nadzor nad drogom i prevenciju kriminala upućuje da pranje novca ne može funkcionirati bez mehanizama stvorenih u OFC-ima, a regulatorne agencije navode da «suvremeni ekonomski zločin – koji uništava živote i destabilizira države – nužno uključuje pranje novca», koje nije moguće bez postojanja stroge bankovne tajne.

Grupa za financijsku akciju protiv pranja novca procjenjuje da se godišnje "opere" oko 1.5 bilijuna dolara (koliko otprilike iznosi GDP Francuske), i to većinom kroz OFC-e. Malo pitanja i puno mogućnosti u složenim korporativnim strukturama i labirintima transakcija u OFC-u omogućuju poduzetnicima izbjegavanje regulacije, poreza, potkopavanje vlade i slabljenje društvenog ugovora s ciljem financiranja kriminala, prostitucije, narkotika te narušavanja socijalnih odnosa.⁵⁶

Jedna od glavnih naznaka postojanja pranja novca je učestalost transakcije i veličine transfera koji se vrši preko off shore zone. Off shore račune možete otvoriti iz bilo kojeg dijela svijeta, preko telefona, pisma, interneta, a jedina obveza stranke je pružiti samo nekoliko osnovnih podataka, kao što su kopija putovnice, kopija vlasništva tvrtke i zahtjev za otvaranje računa. Stoga, poslovanje na daljinu ima jamstvo visokog stupanja zaštite podataka, što je posebno korisno za pranje novca.

Međutim, nije svako poslovanje sa off shore zonama protuzakonito. Nasuprot negativnim mogućnostima koje off shore zone nude postoji i niz prednosti. Off shore zone posluju u velikoj mjeri u financijskom svijetu pa tako razne europske države uključujući i Hrvatsku posluju s

⁵⁶ Mihaljević, D. (2012), op.cit.

njima preko svojih off shore podružnica, off shore tvrtki kćeri i preko off shore fondova. Tako se često dešava da je to jedan od načina poslovanja osiguravajućih društava, multinacionalnih kompanija, iz sljedećih razloga:

- Ublažavanje poreskih obaveza i tečajnih razlika,
- Olakšavanje bankarskih transakcija i upravljanje gotovinom,
- Zaštita privatnosti i poslovnih interesa,
- Povećanje međunarodne konkurentnosti
- Među tečajne razlike
- Olakšavanje bankarskih transakcija
- Upravljanje fondovima

S obzirom na navedene pogodnosti, poslovanje sa off shore zonama ne bi bilo korisno ograničiti, a u cilju zaštite od perača novca, nacionalne države moraju kroz svoje zakonodavstvo regulirati postupak otvaranja i vođenja deviznih računa i regulirati poslovanje sa off shore zonama i nekooperativnim jurisdikcijama.⁵⁷

5.3. Posljedice poslovanja u off shore financijskim centrima

Off shore financijski centri često su predmetom rasprava zbog posljedica koje izazivaju, izravno ili neizravno. Zbog blagih regulacijskih mehanizama i stroge tajnovitosti, nameću konkurentsku utrku vladama ostalih zemalja u snižavanju poreza (korporativnih i dohodovnih), promiču pranje novca, tržišne manipulacije i druge nezakonite aktivnosti, privlačeći neodgovorne i korumpirane poduzetnike da osiromašuju vlastite zemlje, gurajući ih s puta razvijanja u nerazvijenost. Pritom slabe poziciju nacionalnih kao i međunarodnih institucija u nadziranju međunarodnih tijekova kapitala, postajući supstrat za proučavanje karakteristika globalizacije financija. Podaci pokazuju da multinacionalne korporacije preko OFC-a iz zemalja u razvoju godišnje utaje 50 milijardi dolara poreznih prihoda, dovoljnih da prestanu primati inozemnu pomoć, zaustave rast vanjskog duga i smanje razinu siromaštva.

⁵⁷ Kučević, S. (2018), „Krivičnopravni aspekt pranja novca“, Pravne teme, godina 1, broj 2, str. 134-147, Internet, dostupno na: <http://pt.uninp.edu.rs/wp-content/uploads/2014/01/KRIVICNOPRAVNI-ASPEKT-PRANJA-NOVCA.pdf> [30.08.2019]

Posljedice poslovnih praksi u OFC-ima, odnosno stvaranje pretpostavki za manifestaciju individualne i korporacijske neodgovornosti, društva osjećaju kroz sve dublju provaliju distribucije bogatstva između bogatih i siromašnih, gubitak radnih mjesta, usporavanje ekonomskog razvoja, posebice nemogućnosti izgradnje socijalne infrastrukture, ali i kroz dovođenje u pitanje države kao društvenoga ugovora. Takva mjesta su istinski izazov suvremenoj demokraciji i vlastima koje nastoje potaknuti razvoj vlastitih zemalja: multinacionalne korporacije i bogati poduzetnici iskoristit će sve moguće mehanizme da izbjegnu plaćanje poreza, a naročito one ponuđene u OFC-ima. Na taj način države su spriječene da kroz prikupljanje poreznih prihoda od korporacija i bogatih stanovnika obnavljaju, grade i unaprjeđuju socijalnu infrastrukturu – obrazovnu, zdravstvenu, mirovinsku – na kojoj se temelji blagostanje ljudi i održivi ekonomski razvoj.

Poslovanjem kroz OFC-e transnacionalne kompanije dolaze u poziciju nelojalnog konkurenta, pa lokalni poduzetnici, naročito mali i srednji, više ne mogu konkurirati inovacijama u proizvodnji i učinkovitosti, već se i sami moraju priključiti bezizlaznoj utrci traženja poreznih utočišta. U nastojanju da povećaju konkurentnost, tjeraju vlastite zemlje u sve dublju provaliju, sa sve jačim opterećenjem rada i potrošnje.

Rast kriminala na globalnoj razini i potkopavanje transparentnosti proračunskih prihoda u siromašnim zemljama, odnosno pražnjenje proračuna od strane korumpiranih političara, također je povezano s poslovima koji svoje prihode usmjeravaju u složenu mrežu transakcija u OFC-ima. Isključiva svrha takvih aktivnosti je sakrivanje kriminalnih djelatnosti, poput političke korupcije, prostitucije, trgovanja drogom, oružjem ili, još gore, ljudima.

Egzistiranje postojećih uvjeta poslovanja u OFC-ima pridonijelo je i čestim pojavama financijskih kriza koje su ostavile posljedice po mnoge živote u siromašnim sredinama. Privlačeci izuzetne količine kapitala, zemlje u razvoju postale su sastavni dio mreže globaliziranih financijskih lokacija. Spekulacijski poslovi s nekretninama i valutom izazivaju nestabilnost valute, bijeg kapitala, a ljude prepuštaju još većem siromaštvu nego prije njegova ulaska. Financijska kriza u istočnoj Aziji, udvostručila je broj siromašnih u Indoneziji na 40 milijuna, a financijska kriza iz 2008. nezaustavljivo postavlja rekorde u broju nezaposlenih i siromašnih.⁵⁸

⁵⁸ Mihaljević, D. (2012), op.cit.

5.4. Utjecaj novih regulatornih mjera na offshore bankarske zone

Poslovanje sa off shore zonama ne bi bilo korisno ograničiti, a u cilju zaštite od perača novca, nacionalne države moraju kroz svoje zakonodavstvo regulirati postupak otvaranja i vođenja deviznih računa i deviznih štednih uloga rezidenata u banci i regulirati poslovanje sa off shore zonama i nekooperativnim jurisdikcijama. Vodeći off shore financijski centri su više usklađeni s FATF-ovim '40 +9' preporukama nego mnoge zemlje OECD-a.

U 21. stoljeću, regulacija off shore bankarstva je navodno u porastu, iako kritičari smatraju da je u velikoj mjeri nedovoljna. Kvaliteta regulacije je nadzirana od strane nad-nacionalnih tijela poput Međunarodnog monetarnog fonda (MMF). Od banaka se općenito zahtijeva održavanje adekvatnosti kapitala u skladu s međunarodnim standardima. Svaka tri mjeseca moraju koncipirati financijske izvještaje o trenutnom financijskom stanju.

Međunarodna zajednica nastoji brojnim mjerama, instrumentima, konvencijama i političkim utjecajima djelovati na njihovo usklađivanje, putem Ujedinjenih Naroda (svjetski program protiv pranja novca - GPML), Vijeća Europe (poseban Odbor Moneyvala), Grupe za financijsku akciju razvijenih zemalja svijeta (FATF), Off shore grupe bankarskih kontrolora i Grupe za financijsku akciju karipskih zemalja (CATF).⁵⁹

⁵⁹ Pašalić, K. (2016), diplomski rad „Utjecaj regulatornih mehanizama nadzora pranja novca i financiranja terorizma na promjenu strukture globalnog bankarskog sustava“, Split, Internet, dostupno na: <https://repozitorij.efst.unist.hr/islandora/object/efst%3A460/datastream/PDF/view> [30.08.2019]

6. UČINCI REGULATORNIH MJERA NA RAZINI GLOBALNOG BANKOVNOG SUSTAVA

Uvođenje regulatornih mjera za sprječavanje pranja novca i financiranje terorizma imalo je značajan utjecaj na organizaciju bankarskog sustava kao i na njenu poslovnu aktivnost. Banke imaju veliku ulogu u pranju novca te mogu biti od velike pomoći državnim i međunarodnim naporima protiv pranja novca, stoga moraju biti usuglašene sa svim zakonima i regulativama u okviru svih zemalja u kojima posluju i organizacija i struktura funkcije usklađivanja mora biti usuglašena sa lokalnim zakonskim i regulatornim zahtjevima konkretne zemlje.

6.1. Uloga bankarskog sektora u pranju novca i financiranju terorizma

Bankovni sektor podložan je za pranje novca i financiranje terorizma zbog velikog broja klijenata i financijskih transakcija koje otvaraju mogućnost prikrivanja nezakonito stečenog novca. Značajan broj aktivnosti pranja novca i financiranja terorizma počinje ili se u nekoj fazi odvija upravo kroz bankovni sektor.

Bankovni sektor u prvom je redu izložen riziku od pranja novca i financiranja terorizma zbog svoje relativne veličine i važnosti koje ima u financijskom sustavu. Taj sektor privlačan je osobama koje peru novac zbog velikog broja korisnika koji koriste bankovne usluge te niza različitih bankovnih proizvoda koji su im na raspolaganju, a kroz koje se slijevaju značajni financijski tokovi. Široka dostupnost i relativna jednostavnost pristupa bankovnim proizvodima i uslugama putem milijuna transakcija koje se provode pružaju više mogućnosti za prikrivanje nelegalno stečenih sredstava.⁶⁰

Banka kao financijska institucija putem koje se odvija kolanje novca jedini je mogući kanal za obavljanje pranja novca. Novac koji je stečen ilegalno i pokušava se legalizirati, mora se u jednom trenutku pojaviti na računima banke, zato se proces sprječavanja pranja novca upravo odvija putem kontrole bankarskih transakcija. Za provedbu sprječavanja pranja novca potrebno je dobro poznavanje postojeće regulative, osjećaj odgovornosti i jasno propisana pravila kojima se koristi banka kako bi mogla primijetiti transakcije koje mogu potencijalno biti transakcije uporabljene za pranje novca.

⁶⁰ Izvor: Nacionalna procjena rizika od pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj (2016), str. 63, Internet, dostupno na: https://hupis.hr/upload_data/site_files/nacionalna-procjena-rizika-od-pranja-novca-i-financiranja-terorizma-u-republici-hrvatskoj.pdf [05.09.2019]

Uloga banke u sprječavanju pranja novca je ključna. S obzirom na to da proces pranja novca obuhvaća bankovne transakcije, samo je banka institucija koja može uočiti dolazi li do pranja novca ili ne na pojedinim transakcijama i kod pojedinih klijenata.

Postoje neki proizvodi i usluge koji u sebi nose rizik zlouporabe sa svrhom pranja novca, a to su: međunarodni prijenosi novca (npr. doznake u inozemstvo), privatno bankarstvo te elektroničko bankarstvo.

Međunarodni prijenosi novca omogućuju da novac prijeđe državnu granicu. Osobe koje žele oprati novac na ovaj način, najčešće to čine putem već spomenutih off shore tvrtki. Otvara se račun u offshore banci⁶⁵ na ime tvrtke. Polaže se depozit na ime te tvrtke, a kasnije se obavljaju prijenosi u korist te tvrtke, sve s ciljem prikaza legalnog poslovanja. Pri tome se koriste lažne fakture te se uključuju i druge tvrtke u drugim državama.

Privatno bankarstvo je financijska usluga koju banka nudi klijentima od posebne važnosti. Ta usluga podrazumijeva poseban personalizirani odnos između bankara i klijenta. Privatni bankar kao predstavnik banke nudi klijentu proizvode i usluge te izvršava naloge za klijenta. Da bi odnos bio uspješan, podrazumijeva se povjerenje i diskreciju. Zbog personaliziranog odnosa, povjerenja i diskrecije postoji opasnost da se ova usluga iskoristi za pranje novca.

Elektroničko bankarstvo u kojem se novac prebacuje sa jednog računa na drugi, u svrhu prikrivanja njegovog pravog izvora, postaje najčešći oblik prebacivanja velikih svota novca. Prebacivanje novca sa jednog računa na drugi, pa treći, četvrti i tako može unedogled predstavljati problem praćenja koji ide u korist peraćima novca.⁶¹

6.2. Primjena normativnih akata za sprječavanje financiranja terorizma i pranja novca

Banke moraju biti u suglasnosti sa svim zakonima i regulativama u okviru svih zemalja u kojima posluju i organizacija i struktura funkcije usklađivanja (eng.compliance) mora biti usuglašena sa lokalnim zakonskim i regulatornim zahtjevima konkretne zemlje.

⁶¹ Gurgurek, M. i Vidaković, N. (2011), „Bankarsko poslovanje“, Visoko učilište Effectus –visoka škola za financije i pravo, Zagreb, Internet, dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/908214.Bankarsko_poslovanje_24062011.pdf [05.09.2019]

Banke mogu biti od velike pomoći državnim i međunarodnim naporima protiv pranja novca, a minimalno što moraju napraviti je pravovremeno izrađivati i dostavljati sve potrebne izvještaje i slijediti uputstva nadležnih organa koja se odnose na pranje novca.⁶²

Banka kao financijska institucija mora imati sljedeće elemente kako bi mogla aktivno sudjelovati u sprječavanju pranja novca:

- pravilnik o sprječavanju pranja novca u kojem se jasno definiraju transakcije koje potencijalno mogu biti uporabljene za pranje novca;
- organizacijsku jedinicu ili zadužene osobe koje prate sumnjive transakcije, provjerava pojedine transakcije imaju li karakteristike pranja novca i, na kraju, prijavljuje sumnjive transakcije državnim organima;
- edukaciju osoblja kako uočiti sumnjive transakcije i što raditi ako su primijećene sumnjive transakcije.

Sa svrhom sprječavanja pranja novca, banke donose različite mjere. Neke od njih su sljedeće:

- posebna pozornost pridaje se klijentima koji daju nedostatne ili sumnjive podatke;
- onemogućuju obavljanje transakcija kojima je odredište visoko rizično, poput off shore država i poreznih oaza, a bez poslovnog razloga;
- prijavljuju sve neuobičajene i sumnjive transakcije nadležnim tijelima,
- daju upute zaposlenicima na koje znakove trebaju pripaziti kako bi prepoznali klijenta koji potencijalno pere novac (npr. Gotovinske uplate ili uplate čekova koje nisu u skladu s klijentovim zaposlenjem i primanjima);
- kontroliraju zaposlenike koji žive raskošnim životnim stilovima koji nije u skladu s njihovom plaćom, koji su neskloni korištenju godišnjeg odmora te koji se ne uspijevaju prilagoditi sustavu, pogotovo ako je riječ o privatnim bankarima.⁶³

Postoje i osnovna načela kojih se banka treba pridržavati kao što su: identifikacija svih lica koja posluju sa bankom, visoke etičke standarde bankarskog poslovanja i usklađenost sa zakonima i drugim propisima koji se odnose na financijske transakcije, suradnju sa policijom,

⁶² Čukić, U. (2014), master rad „Pranje novca i compliance funkcija“, Univerzitet Singidunum u Beogradu, Beograd, str. 19-20, Internet, dostupno na: <https://singipedia.singidunum.ac.rs/preuzmi/41151-pranje-novca-i-compliance-funkcija/1230> [05.09.2019]

⁶³ Bobanović, P. (2017), završni rad „Značaj funkcije nadzora pranja novca i financiranja terorizma“, Split, Internet, dostupno na: <https://repozitorij.efst.unist.hr/islandora/object/efst%3A1676/datastream/PDF/view> [05.09.2019]

pravosudnim, financijskim i drugim državnim organima nadležnim za provođenje zakona unutar okvira primjenjivi zakona i informiranje i obuku zaposlenih u banci kako bi se osiguralo da oni mogu provoditi navedena načela.

Osim navedenih načela postoji i nekoliko korisnih procedura koje banke mogu provoditi da bi pomogle u sprječavanju pranja novca kao što su: uspostavljanje efikasne politike upoznavanja klijenta, pažnja na komitente koji obavljaju ili sudjeluju u transferima sredstava koja su velike vrijednosti, izrađivanje u održavanje izvještaja o transakcijama i nezakonitim referencama i efikasna politika poznavanja komitenata stranaka banke.

Banke također moraju, ovisno o zakonodavstvu pojedine države, prijaviti povrede zakona ili sumnjive transakcije nadležnim organima, a kada zaposlenici banke opravdano sumnjaju da neka osoba ili jedinica koristi banku za pranje novca moraju napraviti poseban izvještaj bez obzira na obujam i veličinu transakcije. Kada zaposlenik banke ima razloga za sumnju da neko pere novac takvu aktivnost mora prijaviti odgovarajućem nadređenom u banci.⁶⁴

6.3. Utjecaj na organizaciju u bankarskom sustavu pojedinačne banke

Kao jedan od načina suzbijanja pranja novca, često se spominje funkcija usklađenosti (engl. compliance). Ova funkcija se bavi upravljanjem rizikom i usklađenosti poslovanja u banci. Ona predstavlja oslonac bankarskog poslovanja i suvremene banke koju u potpunosti primjenjuju na osnovu preporuka Bazelske komisije iz 2005.godine. Odjel za usklađenost unutar banke osigurava usklađenost sa svim važećim zakonima, pravilima i propisima. Ima značajnu ulogu u sprečavanju pranja novca i potencijalne porezne evazije kod velikih banaka. Banka mora organizirati svoju funkciju usklađenosti i postaviti prioritete za upravljanje rizikom usklađenosti na način koji je u skladu s vlastitom strukturom i strategijom za upravljanje rizikom. Funkcija usklađenosti bi trebala biti neovisna i raspolagati potrebnim sredstvima, njezine odgovornosti moraju biti jasno određene, a njene aktivnosti trebaju biti predmet periodične i neovisne revizije od strane unutarnje revizije. Banka za međunarodna poslovanja (BIS) konstantno radi na ujednačavanju najboljih praksi regulacije bankovnih sustava u svrhu osiguranja dovoljne i ujednačene razine kapitalizacije globalnoga bankovnog sustava. Jedinica za usklađenost i operativni rizik (engl. Compliance and Operational Risk Unit tj. CORU) obavlja neovisnu funkciju usklađenosti Banke.⁶⁵

⁶⁴ Čukić, U. (2014), op.cit.

⁶⁵ Pašalić, K. (2016), op.cit.

7. ZAKLJUČAK

Problematika pranja novca, a posebno financiranja terorizma, sve više dobiva na značenju i smatra se jednim od najviših političkih prioriteta. U skladu s time poduzimaju se mnogobrojne preventivne i represivne mjere kako bi se povećao nadzor pranja novca i spriječilo financiranje terorizma.

Pranje novca je aktivnost kod koje je cilj perača novca prikriti izvor, lokaciju, vlasništvo novca, pribavljenog nekom nezakonitom aktivnošću, a sve s namjerom njegovog ponovnog vraćanja tom istom peraču. Pojam terorizma označava akt nasilja određenih terorističkih skupina, koji za posljedicu imaju civilne žrtve, širenje straha i panike te u pitanje dovode sigurnost lokalnog, a i globalnog područja. Poveznica između pranja novca i financiranja terorizma je ta da se novac prikupljen pranjem novca najčešće koristi za financiranje terorizma.

Banke za perače novca predstavljaju sektor koji je iznimno pogodan za pranje novca budući da sadrži veliki broj klijenata i financijskih transakcija koje olakšavaju peraćima ostvarenje nezakonito stečenog novca. Od banaka se zato zahtijeva održavanje adekvatnosti kapitala u skladu s međunarodnim standardima, pojačane mjere dubinske analize te kontrole usluga i proizvoda. Bankarski sektor sa pripadajućim institucijama ima najznačajniju ulogu u sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma.

Institucije, međunarodne i državne, moraju raditi na što većoj suradnji kako bi efikasnije spriječile pranje novca i financiranje terorističkih aktivnosti. Suradnja svih tijela na području prevencije, kako unutar zemlje, tako i s inozemstvom, je od ključnog značenja i jedan je od najučinkovitijih načina sprječavanja novih mogućnosti pranja novca i financiranja terorizma što ih otvara globalizacija.

Zaključak je iako se problem pranja novca i financiranja terorizma na globalnoj razini rješava već godinama, potrebno je postići još veću usklađenost regulativa i zakonodavstva među državama. Čak i u Europskoj uniji, unatoč brojnim uredbama i direktivama, postoje razlike u intenzitetu i volji kojom zemlje-članice pristupaju ovom problemu.

LITERATURA:

1. Bejaković, P.(1997.), Pranje novca, Financijska praksa, vol. 21, str. 461.-466.
2. Bobanović, P. (2017.), završni rad „Značaj funkcije nadzora pranja novca i financiranja terorizma“, Split, Internet, dostupno na: <https://repositorij.efst.unist.hr/islandora/object/efst%3A1676/datastream/PDF/view> [05.09.2019]
3. Cindori, S. (2007.) „Sustav sprječavanja pranja novca. Financijska teorija i praksa“, Vol. 31, No.1, str. 55-72, Internet, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/18861>
4. Cindori, S. (2008.) „ Organizacija finansijsko-obavještajnih jedinica za sprječavanja pranja novca“, Hrvatska i komparativna javna uprava: časopis za teoriju i praksu javne uprave, Vol. 8, No. 1, Internet, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/200026> [25.08.2019]
5. Cindori, S. (2009.) Improvement of the Croatian anti-money laundering system and its adjustment to the international standards, Doktorska disertacija, Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu [06.08.2019]
6. Council of Europe, Internet, dostupno na: <https://www.coe.int/en/web/moneyval> [23.08.2019]
7. Čukić, U. (2014), master rad „Pranje novca i compliance funkcija“, Univerzitet Singidunum u Beogradu, Beograd, str. 19-20, Internet, dostupno na: <https://singipedia.singidunum.ac.rs/preuzmi/41151-pranje-novca-i-compliance-funkcija/1230> [05.09.2019]
8. European Bank Authority, Internet, dostupno na: https://eba.europa.eu/languages/home_hr [23.08.2019]
9. Europska komisija, Internet, dostupno na: https://ec.europa.eu/anti-fraud/home_hr [19.08.2019]
10. Europska Unija, Internet, dostupno na: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-5724_hr.pdf [23.08.2019]
11. Europska Unija, Internet, dostupno na: https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/esma_hr [23.08.2019]
12. Europski parlament, Internet, dostupno na: <http://www.europarl.europa.eu/portal/hr> [23.08.2019]

13. Glavina M. i Šimić Banović R. (2017.) „Terorizam: Kontekst, financiranje i ekonomske posljedice“, Pravnika: časopis za pravna i društvena pitanja, vol. 51, no.102, str 41-65. Internet, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/284165> [10.08.2019]
14. Gurgurek, M. i Vidaković, N. (2011.), „Bankarsko poslovanje“, Visoko učilište Effectus –visoka škola za financije i pravo, Zagreb, Internet, dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/908214.Bankarsko_poslovanje_24062011.pdf [05.09.2019]
15. Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga, Internet, dostupno na: <https://www.hanfa.hr/trziste-osiguranja/sustav-sprjecavanja-pranja-novca-i-financiranja-terorizma/#section1> [19.08.2019]
16. Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga, Internet, dostupno na: <https://www.hanfa.hr/getfile/39384/%C5%A0to%20je%20EIOPA.pdf> [25.08.2019]
17. Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga, Internet, dostupno na: <https://www.hanfa.hr/getfile/39383/%C5%A0to%20je%20ESMA.pdf> [23.08.2019]
18. Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga, Internet, dostupno na: <https://www.hanfa.hr/> [25.08.2019]
19. Hrvatska Narodna Banka, Internet (2015.) dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/supervizija/sprecavanje-pranja-novca-i-financiranja-terorizma> [04.08.2019]
20. Hrvatska Narodna Banka, Internet (2019.) dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/supervizija/sprecavanje-pranja-novca-i-financiranja-terorizma> [04.08.2019]
21. Iljkić D. (2015.) „Pranje novca u domaćem i stranom zakonodavstvu“, Financije i pravo, Vol. 3., No 1., str 37-58, Internet, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/230039> [10.08.2019]
22. Jelčić, I. (2011.) „Pranje novca, odvjetnici, odvjetnička tajna“, Hrvatska Pravna Revija, str. 96-97
23. Katušić-Jergović S. (2007.) Pranje novca (pojam, karakteristike, pravna regulativa i praktični problemi), Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, Vol. 14, No 2, str. 619-642
24. Kučević, S. (2018), „Krivičnopravni aspekt pranja novca“, Pravne teme, godina 1, broj 2, str. 134-147, Internet, dostupno na: <http://pt.uninp.edu.rs/wp->

<content/uploads/2014/01/KRIVICNOPRAVNI-ASPEKT-PRANJA-NOVCA.pdf>

[30.08.2019]

25. Mihaljević, D. (2012.), „Položaj i uloga offshore financijskih centara u financijskoj globalizaciji“, *Ekonomika misao i praksa*, No. 2, str. 795-818, Internet, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/138634> [30.08.2019]
26. Milivojević L. (2009.) „Suzbijanja trgovine opojnim drogama“, *Polica i Sigurnost*, Zagreb, Vol. 18, No. 1., str. 49-64, Internet, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/117882> [19.08.2019]
27. Nacionalna procjena rizika od pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj (2016), str. 12-20, Internet, dostupno na: https://hupis.hr/upload_data/site_files/nacionalna-procjena-rizika-od-pranja-novca-i-financiranja-terorizma-u-republici-hrvatskoj.pdf [30.08.2019]
28. Nacionalna procjena rizika od pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj (2016), str. 63, Internet, dostupno na: https://hupis.hr/upload_data/site_files/nacionalna-procjena-rizika-od-pranja-novca-i-financiranja-terorizma-u-republici-hrvatskoj.pdf [05.09.2019]
29. Pašalić, K. (2016.), diplomski rad „Utjecaj regulatornih mehanizama nadzora pranja novca i financiranja terorizma na promjenu strukture globalnog bankarskog sustava“, Split, Internet, dostupno na: <https://repozitorij.efst.unist.hr/islandora/object/efst%3A460/datastream/PDF/view> [30.08.2019]
30. Pedić Ž. (2010.) „Nefinancijski sektor i samostalne profesije u kontekstu sprečavanja pranja novca“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci*, Vol. 31, No. 1, str. 617-642, Internet, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/81734> [06.08.2019]
31. Republika Hrvatska – Ministarstvo financija, Internet, dostupno na: <http://www.mfin.hr/hr/sprjecavanje-pranja-novca> [25.08.2019]
32. Tomić, A. (2016.) završni rad „Pranje novca – analize slučajeva iz europske unije s posebnim osvrtom na republiku hrvatsku“, str. 10-11, Internet, dostupno na: https://www.academia.edu/26533057/Pranje_novca_-_analize_sluc%4%8Dajeva_iz_Europske_unije_s_oseb%20nim_osvrtom_na_Republiku_Hrvatsku [06.08.2019]
33. Vidaković, A. (2014.), seminarski rad „Sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma“, str. 17-19, Osijek, Internet, dostupno na:

<http://www.efos.unios.hr/revizija-financijskih-institucija/wp-content/uploads/sites/115/2013/04/ana-pranje-novca-1.pdf> [30.08.2019]

34. Vranko, A. (2009.) „OLAF i partneri u borbi protiv prijevara“, Polica i sigurnost, Zagreb, Vol. 18, No. 4, str. 427-440, Internet, dostupno na:

<https://hrcak.srce.hr/file/117954> [19.08.2019]

POPIS TABLICA:

1. Tablica 2: Države, teritoriji i jurisdikcije s offshore financijskim centrima

SAŽETAK

U radu su prikazane najznačajnije regulatorne mjere i akti za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma. Među značajnijima izdvajaju se „Konvencija Ujedinjenih naroda protiv nezakonitog prometa opojnih droga i psihotropnih supstanci“ i „Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća o sprječavanju korištenja financijskog sustava za pranje novca i financiranje terorizma“. Što se tiče Republike Hrvatske najvažniji pravni akt koji se bavi sprječavanjem pranja novca i financiranja terorizma je „Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma“.

Institucionalne organizacije koje se bave sprječavanjem pranja novca i financiranja terorizma predstavljaju osnovu za funkcioniranje regulatornog okvira. Među najvažnijim svjetskim organizacijama ubrajamo: Financial Action Task Force, Europski ured za borbu protiv prijevara, MONEYVAL i Egmont Grupa. U Hrvatskoj se kao najznačajnije ističu: Hrvatski ured za sprječavanje pranja novca, Hrvatska Narodna Banka i Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga.

Konstanto se radi na unapređenju regulacija i zakona za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma. Tako se po novoj regulaciji iz 2018. godine želi ojačati nadzor financijskih institucija u Europskoj uniji te predlažu jaču ulogu Europskog nadzornog tijela za bankarstvo. Pranje novca i financiranje terorizma je međunarodni problem koji zahtjeva moderne načine sprječavanja. Prepoznato je važnost međunarodne suradnje i usklađivanje međunarodnih standarda zbog što učinkovitijeg sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma.

Off shore zone igraju veliku ulogu u pranju novca zbog svojih liberalnih zakona, niske ili nulte stope oporezivanja, slabog nadzora i jednostavnog načina otvaranja off shore računa. U 21. stoljeću se sve više radi na strožim regulacijama i boljem nadzoru off shore zona. No sve to nije dovoljno te one i dalje predstavljaju glavni način pranja novca u svijetu.

Banke kao institucije kroz koje konstantno kola novac snose veliki rizik od pranja novca. Baš zato je uloga bankarskog sustava u nadzoru pranja novca i financiranja terorizma ključna. Moraju biti upoznate s svim regulacijama i zakonima zemalja s kojima posluju te na vrijeme izrađivati i dostavljati sve izvještaje. Kao jedan od najčešće korištenih načina sprječavanja pranja novca u bankama spominje se funkcija usklađivanja tj. compliance funkcija.

Ključne riječi: *pranje novca, financiranje terorizma, regulatorni okvir, off shore zone*

SUMMARY

The paper presents the most important regulatory measures and acts for the prevention of money laundering and terrorist financing. Among the more significant are the „United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances“ and the „Directive of the European Parliament and the Council on prevention for using the financial system for money laundering and terrorist financing“. As far as the Republic of Croatia is concerned, the most important legal act dealing with the prevention of money laundering and terrorist financing is the "Law on Prevention of Money Laundering and Financing of Terrorism"

Institutional organizations dealing with the prevention of money laundering and terrorist financing form the basis for functioning of the regulatory framework. Among the world's most important organizations are the Financial Action Task Force, the European Anti-Fraud Office, MONEYVAL and the Egmont Group. In Croatia the most important are: The Croatian Money Laundering Prevention Office, the Croatian National Bank and the Croatian Financial Services Supervisory Agency stand out as the most important ones.

Constant work is being done to advance regulations and laws to prevent money laundering and terrorist financing. Thus, under the new regulation of 2018, the aim is to strengthen the supervision of financial institutions in the European Union and propose a stronger role for the European Banking Supervisory Authority. Money laundering and terrorist financing is an international problem that requires modern means of prevention. The importance of international cooperation and the harmonization of international standards have been recognized in order to prevent money laundering and terrorist financing more effectively.

Offshore zones play a big role in money laundering due to their liberal laws, low or zero taxation, poor oversight and easy way to open offshore accounts. In the 21st century, more regulation and better control of offshore zones are increasingly being done. But all that is not enough and they continue to be the main money laundering tool in the world.

Banks, as institutions through which money is constantly transferred, carry a high risk of money laundering. That is why the role of the banking system in controlling money laundering and terrorist financing is crucial. They must be familiar with all the regulations and laws of the countries with which they do business, also make report on a timely basis. One of the most commonly used ways for preventing money laundering at banks is the compliance function.

Key words: *money laundering, terrorist financing, regulatory framework, offshore zones*